

## Фізіка — гэта прыгожа

Па белай сцяне паўзуць рознакаляровыя плямы, падобныя да мікраарганізмаў. У цёмнай-цёмнай зале позірк факусуецца на вялікай колбе — і раптам пачынае выходзіць дзіўнае свячэнне. У гэты момант можа падацца, што галерэя “Універсітэт культуры” пераўтварылася ў лабараторыю алхіміка. Але насамрэч тут няма ніякага чарадзеяства — толькі фізіка, хімія, біялогія. І, зразумела, мастацтва. Выстава “Рабіна нябачных палёў”, якая адкрылася на гэтым тыдні ў галерэі “Універсітэт культуры”, недарэмна прымеркаваная да Года навукі. І, напэўна, стане самай яркай мастацкай акцыяй з гэтай нагоды.



Ілья СВІРЫН /  
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

— Мы толькі робім бачнымі тэя фізічныя працэсы, якія існуюць у свеце самі па сабе, — кажа адзін з яе аўтараў Дзмітрый Гельфанд.

— Больш за ўсё нас натхняе менавіта далікатная сутворчасць з прыродай, — дадае другая аўтарка Эвеліна Домніч.

Гэты тандэм не проста натхняецца звышпрасунутымі навуковымі эксперыментамі — ён пераўтварае іх у паўна-

вартасныя творы мастацтва, здатныя здзівіць глядача як глыбінёй задумкі, так і візуальным увасабленнем. Гукавыя хвалі становяцца бачнымі няўзброеным вокам, утвараючы эфемерныя бы аблокі палі. Пухіры вадароду робяцца падобнымі да руху нябесных светачаў. Іанізаваныя споры расліны лікаподзій, змешчаныя ў электрычную “пастку”, выконваюць дзівосны і гарманічны танец.

— На аснове гэтай тэхналогіі навукоўцы сёння спрабуюць стварыць квантавы камп’ютар, — каментуе апошняю інсталяцыю Эвеліна Домніч.

Гэтыя работы выяўляюць мала ўцямныя для простых смяротных фізічныя працэсы настолькі эфектна, што можна не сумнявацца: выстава будзе карыстацца не абы-якой папулярнасцю. Лепшага спосабу папулярнаразаць навуковых ведаў нават і не знайсці. Наведвальнік можа не толькі паназіраць за жыццём на малекулярным узроўні, але і пераканацца, што навука — гэта прыгожа.

**На здымку: Эвеліна Домніч і Дзмітрый Гельфанд рыхтуюць “іонную пастку”.**

Заканчэнне — на ст. 6

### Соцыум

#### А ВЫ ЗАПІСАЛІСЯ Ў БІЕГРАФЫ?



Кожная эпоха патрабуе сваіх герояў. Тэатр можа прадставіць іх шырокай публіцы. “К” разам з экспертамі разважае, якімі павінны быць біяграфічныя п’есы і спектаклі XXI стагоддзя, каб зацікавіць сучасную публіку.

ст. 4 — 5

### Суботнія сустрэчы

#### “МЫ РАБІЛІ НЕ БУНТ, А МАСТАЦТВА!”



“К” пагутарыла з лідарам аднаго з самых шумных і эфектных гуртоў Беларусі — Drum Ecstasy, а таксама сталым удзельнікам фота-рок-асацыяцыі “Беларускі клімат” Піліпам ЧМЫРОМ.

ст. 6 — 7

### 118: ідэі, асобы, намеры

#### НЕ “СНЕЕЗЕ!” СКАЖАМ РАЗАМ, А “СЫ-Ы-Р-Р!”



Адзел рэгіянальнай культуры распачынае чарговы праект — карэспандэнты “К” зноў наведваюць кожны са 118-і раёнаў. У цэнтры ўвагі — Слаўгарадчына з яе сырамі і крыніцамі.

ст. 10 — 11



Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрый Бондар і міністр культуры і аховы помнікаў Грузіі Міхаіл Гіяргадзэ.

## Сяброўства без межаў

**Дні беларускай культуры 16 і 17 лістапада ўпершыню прайшлі ў Грузіі. Іх вынікам стала падпісанне Пагаднення аб супрацоўніцтве ў сферы культуры паміж нашымі краінамі, а таксама мемарандуму аб супрацоўніцтве паміж Белдзяржфілармоніяй і Тбіліскай дзяржаўнай канцэртнай залай.**

Ганна ШАРКО

Урачыстыя мерапрыемствы Дзён культуры пачаліся з шчырай адкрыцця і гала-канцэрта ў Грузінскім дзяржаўным акадэмічным тэатры імя Шота Руставелі, які наведалі намеснік Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Міхаіл Русы і міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрый Бондар, першы віцэ-прэм'ер — міністр эканомікі і ўстойлівага развіцця Грузіі Дзімітры Кумішвілі, віцэ-прэм'ер — міністр замежных спраў Грузіі Міхаіл Джанелідзе, міністр культуры і аховы помнікаў Грузіі Міхаіл Гіяргадзэ, грузінскія парламентарыі і прадстаўнікі мэрыі Тбілісі і акрэдытаванага ў Грузіі дыпламатычнага корпуса.

У праграме гала-канцэрта выступілі: Беларускі дзяржаўны акадэмічны Заслужаны харэаграфічны ансамбль “Харошкі”, Беларускі дзяржаўны ансамбль “Песняры”, зорка эстрады Алёна Ланская, саліст Нацыянальнага акадэмічнага

Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь Уладзімір Громаў, пераможца фіналу нацыянальнага адборачнага тура Міжнароднага дзіцячага конкурсу песні “Еўрабачанне-2017” Хелена Мерааі.

Сваю выставу “Беларусь і Шота Руставелі” прадставіў і Нацыянальны гістарычны музей. У тбіліскім грузінскім Доме кіно былі паказаны фільмы ад беларускіх рэжысёраў: “Белыя росы” Ігара Дабралоубава, “Анастасія Слуцкая” Юрыя Ялхова, “Дзікае паяванне караля Стаха” Валерыя Рубінчыка, “Цеплыня” і “Драўляны горад” Віктара Асюка, “Салодкае развітанне Веры” Аляксандры Бутар і іншыя.

Сярод удзельнікаў Дзён культуры быў і Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы, які прывёз у Тбілісі экспазіцыю “Грузія, дружная з сёння краіна”. Па словах загалова аддзела культуры і адукацыйнай работы ўстанова Вольгі Паркімовіч, Янка Купала наведваў гэтую краіну ў 1930 — 1940-я гады, і творы, напісаныя ім у гэты час, склалі вядомы “грузінскі цыкл” вершаў. Таму для музея гонар прадставіць у Грузіі сваю выставу, якую адкрывалі музычна-літэратурны ансамбль на твор Янкі Купалы “Генашвале” ў выкананні Беларускага дзяржаўнага ансамбля “Песняры”. Свой верш класік прысвяціў лекару санаторыя ў горадзе Цхалтуба Эліко Метэхелі, з якой у яго былі вельмі цёплыя адносіны.

К

## Дэфіле па-турэцку

**З 26 па 30 лістапада ў Мінску і Маладзечне пройдзе Дні культуры Турэцкай Рэспублікі.**

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Як паведамілі “К” у Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь, замежную дэлегацыю ўзначаліць намеснік міністра культуры і турызму Турэцкай Рэспублікі Хусейін Яйман.

Афішыйнае адкрыццё Дзён культуры Турэцкай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь з удзелам міністра культуры нашай краіны Юрыя Бондара адбудзецца 28 лістапада ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Гледачоў чакае насы-

чаная канцэртная праграма: выкананне турэцкіх оперных твораў, дэманстрацыя традыцыйных турэцкіх строяў, выкананне народных танцаў. У фае Белдзяржфілармоніі будзе працаваць фотавыстава, прысвечаная Турцыі.



Днём раней, 27 лістапада, у сталічнай Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага адкрыецца выстава турэцкіх традыцыйных народных рамёстваў, на-

цыянальных касцюмаў і вырабаў майстроў. На прэзентацыі экспазіцыі прагучыць інструментальная музыка і адбудзецца міні-дэфіле — паказ традыцыйных турэцкіх строяў для ўсіх гасцей мерапрыемства. Таксама ў гэты дзень у галерэі і выставу негатываў на шкле “Сляды Стамбула: ад імперыі да рэспублікі”.

У рамках Дзён культуры 29 лістапада адбудзецца яшчэ адзін святочны канцэрт у Палацы культуры горада Маладзечна. Фотавыставу замежных гасцей таксама перавязуць туды з фае Белдзяржфілармоніі.

Мінулае восенню сваю праграму ў Турэцкай Рэспубліцы прадставіў беларуская дэлегацыя.

К

## “Халі-Хало” на ўвесь свет

**18 — 19 лістапада ў Наваполацку адбыўся Міжнародны конкурс выканаўцаў эстрадных песні “Халі-Хало”. Ён сабраў 54 удзельнікаў з сямі краін: Беларусі, Латвіі, Малдовы, Расіі, Румыніі, Украіны, Эстоніі. Уладальнікам Гран-пры стаў выхаванец эстраднай майстэрні Васіля Сянькова — 12-гадовае мінчаніна Мікіта Бялко.**

Надзея БУНЦЭВІЧ

Конкурс мае даўнюю гісторыю, бо праводзіцца з 1994 года. Статус яго паступова ўзрастаў і, нарэшце, сёлета дайшоў да міжнароднага. Пры гэтым спаборніцтва, што праходзіла ў шаснаццаты раз, захавала ўсе найлепшыя традыцыі, направаваная больш за дваццацігоддзе. Конкурс па-ранейшаму праводзіцца па трох розных узроставых груп, кожны ўдзельнік павінен быў праспяваць дзве песні.

— Конкурс атрымаў вельмі аб'ёмным, — расказала старшыня журы, заслужаная артыстка Беларусі, дацэнт кафедры мастацтва эстрады БДУКіМ, дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу нашай краіны Ірына Дарафеева. — Гэта быў папраўдзе нястрымны, няспынны мара-

фон, і працаваць у журы (а тым больш, яго ўзначаліць) было няпроста. Бо ўзровень спевакоў высокі (мае замежныя калегі неаднаразова адзначалі нашу добрую нацыянальную выканальніцкую школу) і рабіць вымушаны выбар часам даводзілася цяжкавата. Прызоў відэавочна не хапа-

Канкурсанты старэйшай катэгорыі выступалі ўвогуле “падаросламу”, а сярод малодшых было столькі адораных дзяцей, што надалей, яго прапаноўвалі многія, трэба прадугледжваць куды большую колькасць прызоў. Асабліва гэтага конкурсу з'яўляецца толькі адзін Гран-пры на ўсе тры намінацыі. І сярод прэтэндэнтаў на яго, акрамя ганараванага Мікіты Бялко, былі і Даниэль Вольскі (1-я прэмія), і Яраслаў Саколікаў, вядомы па тэлепраекце “Голас. Дзеці” (2-я прэмія). Але абодва гэтыя хлопчыкі пакуль у дамуцыйным перыядзе, і цяжка загадаць на будучыню, як зменіцца іх гомас пазней.

Адзначу таксама, што атмасфера на конкурсе панавала вельмі цёпла, кожны адчуваў амаль хатнюю ўтульнасць.

Прайшлі і майстар-класы, і сустрэча журы з выкладчыкамі і бацькамі. Запомнілася яркае, відэавішчае адкрыццё конкурсу, дзе выступілі пераможцы мінулых гадоў. Палац культуры “Нафтан”, дзе праходзілі праслухоўванні, мае выліжны экран — памерам на ўвесь заднік сцэны. Кожная песня суправаджалася сваімі відэавывамамі, што надавала вы-

ступленню яшчэ больш канцэртнасці, святочнасці. Можна толькі парадвацца, што конкурс, нарэшце, стаў міжнародным.

Надалей яго геаграфія будзе пашырацца — і мы, дзеячы культуры, яму ў гэтым дапаможам. Бо конкурс міжнароднага кішталту — гэта не толькі гонар, але і магчымасць параўнаць, на якім узроўні знаходзіцца нашы выканаўцы. І атрымаць запрашэнні на замежныя спаборніцтвы і фестывалі, што для дзяцей не менш важна, чым для дарослых. Да таго ж, міжнародны конкурс можа садзейнічаць папулярызацыі нашага эстраднага мастацтва ў замежжы. Трэба толькі прапісаць ва ўмовах абавязковае для ўсіх выкананне беларускай песні — на беларускай мове. А чаму б і не?

К



### Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЧЫНА, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.  
**Галоўны рэдактар** — Ілья Васільевіч СВІРІН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны сакратар** — Юры КАРПЕНКА; **рэдактар аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Алег РАЎІН, **аглядальнік рэдакцыі**: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, **Гэнадзь СІБОХІН**, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт**: Пётр ВАСІЛЬСЬКІ, Алег КІЛІМАў, **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія АБІД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by.

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чвэрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рабочы адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА” МАСТАЦТВА.  
**Директар** — СЛІБОДЗІН Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмны: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чвэрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.  
**Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і калі выданыя пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупкілі не рэдакцыянае і не вяртаюцца.**  
Меркаваны аўтар можаць не аднаўдзяць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.  
\*Матэрыял на правах рэкламы.  
© “Культура”, 2017. Наклад 4 032. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — на дамоўненні.  
Падпісан у друку 24.11.2017 у 20.30. Замова 4187. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.  
Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

### Увага! Аб'ява\*

**Заслужанный коллектив Республики Беларусь Президентский оркестр Республики Беларусь**

**объявляет конкурс на замещение вакантных должностей:**

**артист эстрадно-симфонического оркестра — клавишные инструменты (0,5 ставки); артист эстрадно-симфонического оркестра — скрипка (на время отпуска по уходу за ребенком); артист эстрадно-симфонического оркестра — виолончель (на время отпуска по уходу за ребенком); артист эстрадно-симфонического оркестра — контрабас (0,5 ставки).**  
В конкурсе могут принять участие музыканты с высшим и средне-специальным образованием, которые владеют необходимыми навыками и практикой игры в оркестровом коллективе.

Желающие принять участие в конкурсе предоставляют письменное заявление в дирекцию Заслуженного коллектива Республики Беларусь Президентского оркестра Республики Беларусь.

К заявлению прилагаются:  
1. личный листок по учету кадров; 2. автобиография; 3. копия диплома о высшем или средне-специальном образовании; 4. характеристика с последнего места работы или учебы; 5. программа выступления до 15 минут: крупная форма и пьеса.  
Конкурсная комиссия имеет право предложить участникам прослушивания нотный материал для чтения с листа. Для артистов, играющих на клавишных инструментах — импровизация.  
Участники конкурса подают вышеназванные документы с пометкой «На конкурс» в администрацию Президентского оркестра Республики Беларусь до 26.12.2017.  
**Дополнительная информация по телефону: 229 90 50, 229 90 04.**



Збудаваны на самым пачатку мінулага стагоддзя касцёл святых апосталаў Пятра і Паўла ў Старых Васілішках, што на Шчучыншчыне, апрача іншага вядомы тым, што ў ім спяваў у хоры суветна вядомы ў будучыні музыкант Чэслаў Выдржыцкі, а ягоны бацька іграў на аргане. Гэты дастаткова стары інструмент быў пераўсталяваны ў новы храм з ранейшага драўлянага. Згодна са здагадкамі, арган быў пастаўлены ў касцёл Старых Васілішак у канцы XVIII ст., а ягоным вырабам займаліся нямецкія адмыслоўцы з гамбургскай майстэрні Фрыдрыхса Самуэля Янтэона. Інструменты гэтай майстэрні, як правіла, невялікія паме-раў, можна і цяпер пачуць у храмах Літвы і Беларусі.

## Як быццам голас з нябёсаў

У касцёле на радзіме Чэслава Немэна загучаў арган

Аднак і сам касцёл, і ягоны арган чакалі жорсткія гістарычныя выпрабаванні. У канцы 1950-х храм быў зачынены, заходзіць у яго вернікам забаранілі, таму службы, калі і адбываліся, дык звонку будынка. Ашпаведна, маўчаў і арган. Ужо хоць бы таму, што ў 1958 годзе сям'я Выдржыцкіх выехала ў Польшчу. З тых часоў ажно да аднаўлення дзейнасці касцёла ў самым канцы 1990-х будынак стаяў па сутнасці без пілынага дагляду. Чым і скарысталіся невідомыя: прабраўшыся неяк унутр храма, яны, магчыма, у пошуках каштоўных рэчаў не прамінулі і арган, які атрымаў значныя пашкоджанні.

Шмат часу да гэтага інструмента проста не даходзілі рукі. Ажно гады з чатыры таму прадстаўнікі беларускай інтэлігенцыі ды вернікі звярнуліся да спецыялістаў з Масквы Дэмітрыя Лотава і Уладзіслава Іёлзіса, якія пагадзіліся заняцца рэстаўрацыяй інструмента. І вось сёлета адбылася яго прэзентацыя — арган у касцёле Старых Васілішак загучаў.

З гэтай нагоды пры фінансавай падтрымцы пасольства Германіі ў Рэспубліцы Беларусь на радзіму Чэслава Немэна прыехалі як журналісты і аматары даўніны, так і музыканты: арганіст Віктар Кісцень, салістка беларускай оперы Ірына Каліцкая і кватэрт “Акварэль”. Апошняя назва ўспрымалася як перакінуты праз гады сімвалічны масток, паколькі першы ўласны калек-



тыў Немэна меў назву “Акварэль”.

Пасля імшы, падчас якой пробаўч парэфіі Збігнеў Драгула шмат разоў загваў імя слаўтага земляка і дэманстраваў на вялікім экране творы ў ягоным выкананні, слова ўзўў намеснік начальніка аддзела ідэалогіі, культуры і па справах моладзі Шчучынскага райвыканкама Аляксандр Амшэй:

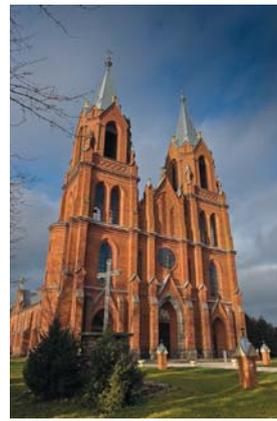
— Сённяшнія свята — гэта даніна навагі не толькі Чэславу Немэну, але і тым людзям, якія тут жылі, тут працавалі. Менавіта тут нарадзіўся чалавек, чый голас прызналі голасам стагоддзя ў Польшчы. І менавіта тут ён пачаў сваю музычную кар’еру, менавіта тут ягоная радзіма, якую ён праславіў ва ўсім свеце.

Прадстаўнік адміністрацыі раёна ўрчыў дыпломы-падзякі. Сярод

іншых, ушанаваны былі старшыня апякунскай рады Дома-музея Чэслава Немэна ў Старых Васілішках журналістка Вера Савіна і рэстаўратар аргана Дэмітры Лотаў.

Ён, апрача таго, што ўжо 30 гадоў займаецца рэстаўрацыяй старадаўніх арганаў, яшчэ і святар лютаранскага прыходу. У яго я пацікавіўся, што значыць з’яўленне ў храме аргана?

— Гэта інструмент, дзякуючы якому мы прыносім хвалу госпаду Богу. Архітэктурна кожнага храма вызначае яго акустыка, і гэты арган вельмі ўдала ўлічваецца ў прастору, запаяўнае яе. Нам давялося шмат працаваць, таму што трубы аргана былі моцна пашкоджаны, а ягоная драўляная частка з часам істотна высыхла, патрэскалася. А таму па



аб’ёме гэта была вялікая праца. Ці былі сумненні, што інструмент загучыць? Вельмі, я займаюся арганамі ўжо шмат гадоў, а таму рэальна ацэньваў шанцы. Лічу, што ўсё атрымалася.

Заўважу, што цяпер спадаў Лотаў займаецца рэстаўрацыяй аргана для канцэртнай залы “Верхні горад” у Мінску.

Напрыканцы святкавання адкрыцця аргана ў Старых Васілішках адзін з сябраў апякунчай рады Дома-музея фотограф Віталь Раковіч урчыў пробаўчу Збігневу Драгуле рэпрадукцыю ўнікальнага здымка касцёла святых апосталаў Пятра і Паўла, які быў зроблены ў далёкім 1916-м годзе.

Дэмітрый ПАДБЯРЭЗСКИ  
Фота Віталь РАКОВІЧА

## Галасуем за нашых

Дзіцячы музычны конкурс “Еўрабачанне-2017” пачаўся 20 лістапада ў Тбілісі. Заўтра ў фінале Хелена Мерааі (на здымку), якая сёлета прадстаўляе Беларусь, выступіць з песняй “Я самая” пад пятым нумарам.

Ганна ШАРКО

“К” ужо пісала пра тое, што Хелена — карэнная мінчанка. Прозвішча дасталося ёй ад бацькі, уражэнца Сірыі, які ўжо больш за трыццаць гадоў жыве ў Беларусі. Спявае дзіўчынка з маленства, вучыцца ў гімназіі і ў васьмай дзіцячай музычнай школе імя Рыгора Шырмы. Да “Еўрабачання” яе рыхтавала Вольга Драздова. Для Хелены гэта не першы сур’ёзны конкурс — яна ўдзельнічала ў расійскім тэлепраекце “Голас” і выступала там у складзе каманды Дзімы Білана, а таксама скарала “Новую хвалю” ў Юрмале як удзельніца трыа “Эйва”.

У нядзелю 26 лістапада Хелена Мерааі выступіць пад пятым нумарам з шаснаццаці. Акрамя Беларусі, у саборнішце прымаюць удзел вакалісты з Албаніі, Арме-



ніі, Аўстраліі, Грузіі, Ірландыі, Італіі, Кіпра, Македоніі, Мальты, Нідэрланды, Польшчы, Партугаліі, Расіі, Сербіі.

Сёлета ў сістэму галасавання ўнесены змены: жыхары краін-удзельніц змогуць падтрымаць сваіх выканаўцаў у інтэрнэце — галасаванне ўжо пачалося ўчора на афіцыйным сайце “Еўрабачання”. На час фінальнага шоу яго спыняць, а пасля ўсіх выступаў зноў адкрыюць на 15 хвілін. Для таго, каб далучыцца да інтэрнэт-галасавання, трэба праглядзець спецыяльны відэаролік і абраць тую ці іншую канкурсантаў, якія спадабаліся больш за ўсіх.

Рашэнне глядачоў паўплывае на выбар пераможцы дзіцячага “Еўрабачання-2017” — ён будзе абраны ўжо традыцыйным шляхам 50 / 50: палову балаў кожнаму канкурсанту даюць галасы глядачоў, а другую палову — галасы спецыяльнага журы. Галоўны прыз — Шкіяны мікрафон — атрымае той удзельнік, чья песня набярэ больш за ўсё балаў.

Нягледзячы на тое, што Грузія ўжо тры разы — у 2008, 2011 і 2016 гадах — перамагала ў конкурсе, “Еўрабачанне” ўпершыню праходзіць у Тбілісі. Але незалежна ад вынікаў сёлетняга конкурсу, у лістападзе наступнага года сталіцай “Еўрабачання” ў другі раз стане Мінск.

## Скарынавы кантэкст нашай рэчаіснасці

Падводзіць вынікі 500-гадовага юбілею беларускай друкаванай кнігі пакуль зарана, але ўжо відавочна, што гэта дата не згубіцца ў шэрагу культурных і палітычных фэстаў. Тое засведчыла і рэспубліканская мастацкая выстава “Скарыніана”, што на мінулым тыдні адкрылася ў сталічным Палацы мастацтва.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Параўноўваю, як мы святкавалі 450-годдзе Скарынавай справы ў БССР і сёлетні юбілей у суверэннай Беларусі. Іншыя акцэнты, маштаб, а галоўнае — настрой. Для беларусаў савецкай эпохі з прычынаў ашпаведнага выхавання Сярэднявечча было чымсьці далёкім, нават чужым. У свядомасці людзей яшчэ не была выбудаваная сістэма, для якой Скарына і ягоныя паслядоўнікі не былі б экзотам. Сёння ж мы адзначаем юбілей

Скарынавай справы як крэўнае свята. Прагрэс відавочны.

У значнай ступені экспазіцыйны шэраг “Скарыніяны” ўяўляе з сябе версію Скарынавага партрэта, змешчанага ў ягонай “Бібліі”. Найлепшае — гэта не работы моладзі, а творы стальных майстроў, якія казалі сваё важнае слова ў Скарыніяне яшчэ 30 — 40 гадоў таму. Менавіта тады ў Беларусь акрэслілася цікавасць да нацыянальнай гісторыі, што цалкам натуральна: калі будучыня няпэўная, людзі шукаюць уласную тоеснасць і духоўнае апірышча ў станючых вобразах мінуўшчыны. Тое, што сёння не назіраецца абвостранай цікавасці да сацыяльна значных тэм і ідэй, якія адносна нядаўна лічыліся надзвычай актуальнымі, лічу знакам сацыяльнай стабільнасці. Таму малалды творцы ўспрымаюць Скарыну не як гістарычны брэнд, але як далезнасць. Для іх зварот да такой тэмы не пакліканне душы, а падстава паўдзельнічаць у рэспубліканскай выставе.

Сэнсавы і эмацыйны стрыжань яе экспазіцыі трымаюць майстры старэйшага пакалення. Першым сярод іх назаву Гаўрылу Вашчанку. На яго палатне “Нашчаджам” Скарына сядзіць за сталом, за спінаю беларускі краўвід з дарогай, на стале — свечка і раскрытая кніга, побач — свабоднае крэсла. Палачанін нібы чакае кагосьці. Паводле вобразнага ладу карціны гэта мусіць быць чалавек з будучыні.

Упрыгожаннем выставы сталі ўжо амаль класічныя кніжныя ілюстрацыі Віктара Мікіты і Міколы Кулавы, станковая графіка Льва Алімава, Міхаіла Басальгі, жывапіс Георгія Скрыпнічэнкі. Паліграфія і культурныя рэаліі часу, якія сфарміравалі асобу Скарыны, адлюстраваны ў гістарычных партрэтах графіка Рыгора Сітніцы, скульптара Сяргея Аганавы, жывапісца Алены Шлегель. Нямаю краўвіды ад роднага горада Першадудра з абавязковай выявай Сафійскага сабора. Найбольш цікавым у гэтым шэрагу

падалася акварэль Фёдара Кісялёва “Азёрная балада”.

Шэраг мастакоў распрацоўваюць тэмы друкаванага слова як зерня, кінутага ў раллю. Гэта скульптура Аляксандра Свенцкалова і плакат Дзіянны Лявольскай, графіка Паўла Татарнікава. Вялікі графічны цыкл, які можна лічыць філасофскім асэнсаваннем Скарынавых тэкстаў, прадставіў Юрый Якавенка.

Мноства твораў выставы пераказвалі наўпрост з “ЛігАрту” — кампазіцыя Усевалада Свенцкаўскага, Юрыя Тарэва, Аляксандра Кулажанкі. Манументальных памераў аб’ект “Viktoria” Канстанціна Селіханова грамада таксама ўжо бачыла.

Самая ўдалая частка экспазіцыі — інсталяцыя з узноўленага друкарскага абсталявання часоў Скарыны: вельмі эфектна. Увогуле выстава ўсё ж такі атрымалася і засведчыла сённяшні ўзровень разумення асобы Скарыны ў гісторыі і сённяшняй рэчаіснасці.



таць увагу на п'яныя перыяды жыцця, узгадваць не самыя вядомыя яго моманты, даваць новую трактоўку падзеям.

### ПАРУШЫЦЬ МЕЖЫ “УНУТРАНАГА КАРЫСТАННЯ”

Дык ці існуюць сёння нейкія ўзоры гэткай “ідэальнай” біяграфічнай п'есы?

увагу гледача? Па-першае, трапны выбар асобы. Патрэбна не проста нейкая гістарычная фігура, а чалавек шматгранны, якога можна прадставіць у самых розных ракурсах. І даць яго мага большы разгорт самых разнастайных, у тым ліку супярэчлівых, думак вакол яго. Не трэба навязваць гледачам адну-адзіную пазіцыю,

са — пра Адама Міцкевіча. Аднайменны спектакль Рымаса Тумінаса тры гады таму дэманстраваўся ў Мадрыце і атрымаў высокую ацэнку журы, крытыкаў, публікі. Герой быў паказаны ў сваім атачэнні, закраліся многія іншыя гістарычныя фігуры, прычым таксама разнапланавы, нават дэсыці з іроніяй.

ладзі і падлеткам. А гэта менавіта тыя ўзроставыя катэгорыі публікі, якіх так не хапае тэатру і якіх ён так прагне.

Яшчэ адным плюсам такога разнабаковага падыходу стане магчымасць вывесці біяграфічныя п'есы за межы “ўнутранага карыстання”. Бо калі мы апісваем жыццё, умоўна кажучы, спадара N, дык гэта мо-

# Ў біёграфы?

— Для Літвы гэта таксама сёння праблема — напісаць добрую біяграфічную п'есу, — гаворыць тамтэйшы тэатразнаўца, кіраўнік некалькіх тэатральных фестываляў Марыя Тана. — Усе разумеюць, што такія творы патрэбны, але ранейшыя падыходы простага “пераказу” ўжо не актуальны: усе даты, факты можна знайсці ў інтэрнэце. Дык што трэба, каб прыцягнуць

хай кожны сам зробіць выбар, паспрабуе разабрацца, выпрацаваць свой пункт гледжання. Такі падыход — гэта яшчэ і выхаванне публікі, якая павінна не “глытаць” усё запар, а асэнсоўваць убачанае, “праецыраваць” яго на сваё ўласнае жыццё, шукаць паралелі. Асабіста для мяне ідэальнай у гэтым сэнсе п'есай з'яўляецца “Містрас” літоўскага драматурга Марыуса Івашкявічу-

Слухаючы суразмоўцаў, я падумала пра тое, што менавіта ўдала біяграфічная п'еса можа “прымірыць” сёння апалагатаў дакумэнтальнага тэатра з астатнім тэатральным сусветам. Бо такія творы дазваляюць выкарыстоўваць і сумяшчаць самыя розныя формы і прыёмы выкладання матэрыялу. Узгадаліся шматлікія замежныя фільмы і серыялы, у якіх, у адрозненне ад нашых, шырока ўжываецца прыём “каментарыя падзей” — не праз эмацыйны выбух “з нагоды”, а праз сутыкненне розных пунктаў гледжання, дакументальных сведчанняў, успамінаў. І усё гэта — “ўнутры”, “у межах” не дакументальнага, а менавіта мастацкага апаведу.

Дарэчы, такая форма адмаўлення, прыняцця ўсяго “з недаверам”, іроніяй — уласціва мо-

жа быць цікава тым, хто яго ведаў. А іншым — навошта? Калі ж мы, адштурхнуўшыся ад гэтай біяграфіі, узнімаем нейкія агульначалавечыя тэмы, гэта можа быць цікава ўсім. Разгарніце хая б таго ж Шэкспіра. Што вас больш зацікавіць — хроніка жыцця Макбэта, Рычарда, сямейства Мантэкі і Капулецці ці звязаная з імі праблематыка жыцця і смерці, каханьня і варажасці, улады?

Ну, і мастацкасьці нічо не адмяняю. Бо кола тэм і тыпалагічных сюжэтаў абмежавана. А магчымасць перадаць іх — безліч. І адкрыць штосьці новае — таксама.

**К** (Агляд конкурсных спектакляў VI Рэспубліканскага фестывалю нацыянальнай драматургіі імя В. І. Дуніна-Марцінкевіча — у адным з наступных нумароў “К”.)



“Сіндром Медзі” ў РТБД.



“Пясняр” і Уладзімір Мулявін у тэатры імя Максіма Горкага.

дэстам, якая атрымала выдатную перамогу на бразільскім мундыялі 2014 года. Без малага яе палову складаюць прадстаўнікі нацыянальных меншасцяў. Але глядзіш нашыя рэпартажы з матчаў — і здзіўляешся. Толькі і чуеш ад каментатараў: “Немцы атакуюць, немцы абараняюцца”. І гэта ў той час, калі за германскую каманду гуляюць ганец Боатэнг, тунісец Хедзіра, албанец Мустафі, турак Азіл, іспанец Гомес, венгр Гарэцка і гэтак далей.

А тая сама ляўчы германцаў і немцаў, немагчыма грунтоўна разабрацца з узае-

маадносінамі паміж немцамі і нацыянальнымі меншасцямі ў гістарычнай рэтраспектыве. У гэтых узаемаадносінах прасочваліся і на-яўнасць праблемнага комплексу, і спробы яго знішчыць. Самыя вядомыя праблемныя комплексы: генацыд яўрэяў з боку немцаў і крызіс палітыкі мультыкультуралізму.

Зняцце першага з іх ажыццяўлялася з улікам таго, што ні адна нацыянальная меншасць не зрабіла для Германіі столькі, колькі зрабілі для яе яўрэі. Таму і ўшанаваная яна ў асаблівых маштабах. Дадзе-ны тэзіс пацвярджаецца

па ўсіх магчымых намінацыях: помнікі, мемарыяльныя дошкі, назвы вуліц, гарадскіх кварта-лаў, імяныя стыпендыі, прэміі, памятнаыя медалі, спецыяльныя прызы па выніках правядзення розных мерапрыемстваў, званні ганаровых грамадзян горадоў, ступені ганаровых дактароў універсітэтаў. Уладныя структуры, інстытуты грамадзянскай супольнасці і асобныя грамадзяне аддаюць даніну народу, які без малага два тысячгагодзі пра-жывае на германскай зямлі і ўвесь гэты час пазіцыянуе сябе як частка германцаў.

Што ж тычыцца вы-хату з крызісу палітыкі мультыкультуралізму, якая закранае ўсіх германцаў, то ён пакуль не знойдзены. Застаецца спадзявацца, што ўрад ФРГ прапануе дзейсную рэспэктур на гэты конт.

Добра вядома, што да 1917 года ў Расіі грамадзян Германіі называлі германцамі. Так што, за-клікаючы рускамоўнае і беларускамоўнае асяроддзі ўжываць тэрміны “германец” і “немец” у адпаведнасці з іх рэальным значэннем, аўтар гэтых радкоў не вынаходзіць ровар. Пара канчаць з самай сапраўднай непісьменнасцю, шкод-най ва ўсіх адносінах!

Дзяжурныя па нумары

## Вечна Young, вечна п'яны



Для сапраўдных прыхільнікаў хэві-металу стала ўдарам паведамленне аб нядаўняй смерці Малькольма Янга — гітарыста аўстралійскага гурта AC/DC, іконы хард-рока. Хоць пасля таго, як некалькі гадоў таму ў музыканта дыягнаставалі цяжкую хваробу, мы да такаго зыходу і былі гатовыя, усё ж спадзяваліся, што фатальная развязка наступіць яшчэ не хутка. Беларускіх жа аматараў блюзу і рытм-энд-блюзу турбуе тое, што адбываецца з артыстам родным — выдатным гітарыстам і, на жаль, вядомым кандыдатам на развітанне са светам жывых...

Алег КЛІМАЎ

На адным з замежных фестываляў падчас сёту айчыннага калектыву нехта з мясцовых гледачоў спытаў мяне, паказваючы на яго лідар-гітарыста, што “вышы-ваў” сола на сваім інструменце: “Бы, як я эразумеў, з Беларусі. Скажыце, гэта Юра М.?” Пачуўшы пацверджанне, незнаёмец працягнуў: “Калі ласка, перадайце яму вялікі дзякуі за музыку, якую ён выконвае. Неяк я быў у Мінску і трапіў на канцэрт з яго ўдзелам, вельмі мне якая каманда адыграла, я раславаў Юрыю пра гэты выпадак. М. тут жа пацягнуў мяне ў натоўп каля сцэны — шукаць таго мужчыну. На жаль, знайсці не ўдалося, пра што рокер потым яшчэ доўга перажываў.

Я збіраўся зладзіць вам сустрэчу з гэтым музыкантам у рубрыцы “Легенды без легенд”, таму што ён ідэальна адпавядае яе ідэі. Хлапчук са школьнага ансамбля, прайшоўшы шматступенны шлях ад гуртоў самадзейных да прафесійных, у канцы 1990-х — да сваіх сарака гадоў — нарэшце займеў уласны калектыв, які амаль адразу пасля нараджэння заваяваў прызнанне публікі. Чым не рок-герой фіншых XX стагоддзя? Мы дамовіліся з ім аб інтэрв'ю ў другой палове дня. Прыехаўшы да яго дадому, я з паўгадзіны безвынікова тэлефанаваў суразмоўца. Яно і зразумела: ведаючы аб згубнай загане музыканта, жыва намала-ваў у сваёй галаве карцінку, як ён з раніцы пахмяляецца, да абеду дадае і воль ужо чалавек а цягне ў сон — ну які тут журналіст?

Са слабасцю артыста я ўпершыню сутыкнуўся ў ця-ніку, які вёз нас на той самы фест. Але асабіста не наду-ваў ёй значэння. Гэта звычайная з'ява ў асяроддзі роке-раў, калі, выпраўляючыся на гастроляў, ты дзваляеш “германец” і “немец” у адпаведнасці з іх рэальным значэннем, аўтар гэтых радкоў не вынаходзіць ровар. Пара канчаць з самай сапраўднай непісьменнасцю, шкод-най ва ўсіх адносінах!

хвілін за дваццаць да здымкі аднаго з эпізодаў праграмы “Зорны рынг” на СТБ, у якім быў заяўлены калектыв М., гэта ўжо была шклянка гарэлкі. Прычым “знішча-ная” залпам. Па заканчэнні свайго сёту музыкант у грыв-мёрцы дапіваў алкагольныя рэшткі ў кампаніі дырэктара ансамбля (ці ёсць такі ця-пер?) — астатнія яго часцін-кі кампанію франтмэну не склалі. І сыход сатаварышаў ад Ю. пачаўся за некалькі манды пад пагрозай разво-ду з ім прымусіла мужа яе пакінуць. Так усё далёка зайшло ў гурце са зложы-ваннем.

“Ясна, незапатрабавана-насць”, — скажаце вы. Якая, да д'ябла?! Па прыездзе ў Мінск з таго фестывалю, да-ведаўшыся пра паспяхова-выступ, куды толькі гурт ні расколівалі — фестыв, кан-цэрты клубных і на вялікіх пляцоўках, тэлебачанне, ра-дыё. А яшчэ альбомы, кліпы, інтэрв'ю. А яшчэ спонсары, што экіпіравалі ўдзельнікаў бэнды ў скураны “прыкід” і каўбойскія капелюшы. Не выстаялі пад сафітамі сла-вы? Ды ладна! Якая ма-гла быць зорная хвароба ў уласны калектыв, які амаль адразу пасля нараджэння заваяваў прызнанне публікі. Што ўжо праходзілі агонь, вяду і медныя трубы?..

Сёння, наколькі я ведаю, гурт працуе, у асноўным, у рэстаранах. Ён і раней у іх граў, але пасля таго, як “ад-валіліся” дабрачыньцы, пасля канцэртаў арганізатараў канцэртаў, калі каманда ў апошні момант аказвалася не гатовая ў некаторых з іх граць — з вядомай прычы-ны — запрашэнні на фес-тывалі і зборнікі, не кажучы ўжо пра прапановы аб соль-ніках, практычна вынарпа-ліся.

Юрый М. адзначыў сё-лета шасцідзясяцігоддзе. Ён амаль аднагодка Маль-кольму Янгу, які назаўжды пакінуў у вечнасці рок-н-ро-лу свой непаўторны след. Юрый М. таксама пакінуў — сабе злёгка “адарвацца”. Насцяржыла ж ужо на мес-цы, калі Юра перад выступам свайго гурта махануў шклянку партвейну, патлу-чачы, што на сцэну ён выходзіць толькі падагрэ-тым. Праз некалькі гадоў,



# Задзейнічаць абодва паўшар'і

(Заканчэнне.  
Пачатак на старонцы 1.)

Выпускніца філасофска-эканамічнага факультэта БДУ Эвеліна ДОМНІЧ на пачатку 1990-х выправілася ў Нью-Ёрк, каб працягнуць адукацыю ў гэтай жа галіне. Аднак неўзабаве пасля знаёмства з пецярбургцамі Дзмітрыем Гельфандам ёй было накіравана стаць мастацкай.

— Алхімічнымі вопытамі са святлом, парай, рознымі валкасіямі мы з Дзмітрыем пачалі займацца выключна для сябе, — кажа яна. — Але нашы сябры імі моцна зацікавіліся, і мы зразумелі, што гэта варта паказаць публіцы. Пачыналі працаваць у Нью-Ёрку, а галоў 12 таму пераехалі ў Нідэрланды, дзе цікаваць да такога мастацтва проста зашкальвае. Хаця і ў ЗША ў нас нямаю выставы — акураг цяпер адна з іх адбываецца ў Індыяне.

— Як адбываецца сам працэс стварэння інсталляцыі?

— Наша лабараторыя навукі і мастацтва «Сінэргетыка» базуюцца на фізічным факультэце Свабоднага ўніверсітэта Амстэрдама. Мы блізка супрацоўнічаем з цэлым шэрагам навукоўцаў у Санкт-Пецярбургу, Парыжы, галандскіх гарадах, абапіраючыся ў сваёй працы на дасягненні соцень людзей. Наша галоўная задача — дасягнуць вынікі іх працы да свядомасці шырокай аўдыторыі. Бо звычайны чалавек не гатовы ўспрымаць сухую навуковую інфармацыю — хаця б таму, што гэта складана.

— Мастацтва традыцыйнае прадугледжвае найперш пачуццёвае ўспрыманне, мастацтва канцэптуальнае — перадусім інтэлектуальнае. А які інструментарый патрабуе ваша мастацтва?

— Абудва. Нашы работы не пасрэдна ўспрымаюцца органамі пачуццяў чалавека, і менавіта гэтым яны адрозніваюцца ад навуковых вопытаў, дзе ад пачуццяў важна максімальна дыстанцыявацца. Даследчыкі нават лічаць за лепшае замяняць вока назіральніка аб'ектывам камеры — каб поўнацэнна ўнікнуць суб'ектыўнасці. А мы, наадварот, не працуем з тымі феноменамі, якія не ўспрымаюцца з дапамогай пачуццяў. Аднак калі ў гледача з'яўляецца жаданне занурчыцца ў сэнс задзейнічаных намі працэсаў і задацца пытаннем, чаму ўсё так адбываецца, мы, вядома, будзем вельмі рады.

— Многія гледачы абавязкова шукаюць у мастацкіх творах нейкі, як цяпер кажуць, «месдж»...

— Мы не працуем з сімвалічнай мовай і ні пра што не імкнёмся распавесці. Мы ставім мэту задзейнічаць правае паўшар'е мозга, якое стварае сінкрэтычную карціну свету. Левае паўшар'е ў сучаснага чалавека і без таго развітае надта добра, але ж далёка не ўсё можна выявіць з дапамогай слоў! Прыкладам, кветкі прамаўляюць да нас зусім іначэй. Лічу, нам вельмі важна аднавіць гэты непасрэдны кантакт з жывым рэчывам.

— Адпаведна, у вашых творах пераадольваецца старое супрацьстаянне фізікаў і лірыкаў, пачуццёвага і рацыянальнага спазнання свету?

— Прынамсі, мы да гэтага імкнёмся. Як паласца, усе навукоўцы, з якімі нам давялося супрацоўнічаць, — а далёка не кожны навукоўца можа спрацаваць з мастаком — гэта і фізікі і лірыкі адначасова. Вельмі важна, каб абодва паўшар'і маз-

гу былі задзейнічаныя. Таму і ў Еўропе, і ў Амерыцы актыўна прапагандуецца міждyscyплінарнасць, ідзе рух ад звышспецыялізацыі да стварэння агульнай карціны, наладжваецца сумоўе розных галінаў ведаў, дыялог тых самых фізікаў і лірыкаў. Ніхто ўжо не разглядае навуку адасоблена ад этычных наступстваў і яе ролі ў грамадстве. Таму і супрацоўніцтва мастакоў ды навукоўцаў становіцца актуальнай тэндэнцыяй. У Еўропе ёсць прольма адмысловых праграм, якія яго падтрымліваюць.

— Некалі беларускі навукоўца Якуб Наркевіч-Ёдка ў сваім маёнтку ставіў ашаламяльныя вопыты з электрычнасцю, здзіўляючы пры гэтым папраўдзе рэнесансавым універсализмам...

— Шчыра кажучы, я не знаёмая з яго работай, але з цікавасцю пра яе даведаюся. Нават дзіўна, што мне ніколі не даводзілася чуць пра гэтага беларускага Тэсла. Затое, вельмі моцна на нас паўплывала фігура Вярнадскага. Ён пачаў як геалаг,

— адпаведна, без інтуіцыі не абыйсці нават у дакладных навуках?

— Так, вядома! Для мяне добры навуковы эксперымент — гэта як арт-інсталляцыя, якую немагчыма стварыць толькі з дапамогай логікі. Заўсёды павінен быць нейкі прабліск фантазіі, і толькі адзінкі сярод навукоўцаў здатныя на такое. Таму і не дзівіўся, што дырэктар лабараторыі флюіднай дынамікі ў Францыі, з якім мы пастаянна супрацоўнічаем, у вольны ад працы час робіць творы мастацтва. Нам ён гэта патлумачыў тым, што як навуковец не можа казаць пра многія важныя рэчы, бо існуюць пэўныя рамкі. І менавіта мастацтва дазваляе яму выяўляць свае інтуіцыі і эмацыйную заклапочанасць, звязаную, скажам, з той самай экалогіяй.

— Ці паўплывала на вашу мастацкую практыку філасофская адукацыя?

— Лі вытокаў філасофіі сталі пытанні фізікі: як нарадзіўся сусвет, з чаго ён створаны? Адказ на іх сёння шукаюць менавіта дакладнай навука. А нас на самым пачатку цікавілі менавіта фундаментальныя рэчы, якія бліжэй да філасофіі: што такое святло, прастора, пустэча? І мы прыйшлі да высновы, што сёння самая цікавая адказна на гэтыя пытанні дае навука — яна мае куды большыя магчымасці, ніж мелі філосафы старажытнай Грэцыі, якія маглі хіба што назіраць за небасхілам. Генеалагічна з паэзіі нарадзілася філасофія, з філасофіі — алхімія, з алхіміі — хімія і фізіка. Хто ведае, можа, з часам навука трансфармуецца ў нешта наступнае.

— Як вы лічыце, ува што?

— Вельмі складана прадказаць. Вядома, многія цяпер памяшаны на big data і ўсім гэтым статыстычным аналізе. Я не вельмі ім захапляюся. Для мяне навука і мастацтва — гэта найперш тэхнікі, якія дазваляюць развіваць свядомасць чалавека. А штучны інтэлект, па-мойму, робіць адваротныя рэчы.

— Што адбываецца са свядомасцю ў звязку з агульнай даступнасцю высокіх тэхналогій?

— Калі чалавек пастаўлены ў тыя варункі, пры якіх развіццё яго свядомасці — гэта пытанне жыцця або смерці, свядомасць будзе развівацца куды больш інтэнсіўна і раскрывацца ва ўсім сваім патэнцыяле. Цяпер жа прагрэс пайшоў так далёка, што мы ўжо не разумеем, як гэта ўсё працуе. Таму нашама асабістаму развіццю новай тэхналогіі наўрад ці спрыяюць. За кошт высокага ўзроўню кавалерцы індывідууму не трэба самастойна вырашаць важныя для яго пытанні. Усё робіцца нібы само па сабе і часцяком выходзіць з-пад нашай адказнасці і кантролю. Мы нават не ведаем, куды ідзе тое смецце, якое штодня выкідаем у кантэйнер ля дома. Хаця гэтае пытанне важнае для кожнага: нельга аддзяліць чалавека ад прыроды, яны павінны развівацца разам. Так, менавіта развіццё — хоць гэта становіцца ўсё цяжэй і цяжэй.

**Сёлета адзін з самых шумных і эфектных гуртоў Беларусі — Drum Ecstasy — святкуе 25-годдзе. З гэтай нагоды 30 лістапада адбудзецца вялікі канцэрт з шалёным барабанным дробам і славацкай электрапілою. У кастрычніку ў больш камерных варунках адзначаюцца і яшчэ адзін юбілей — 30 гадоў таму выставай у кінатэатры «Піянер» распачала сваю дзейнасць фота-рок-асацыяцыя «Беларускі клімат». З яе колішніх імпрэвізацый і акцый, можна сказаць, і вырас культываваная музычны калектыў. Пра мінулае і цяперашняе руху-аб'яднання гутарым з лідарам Drum Ecstasy і сталым удзельнікам БК Піліпам ЧМЫРОМ.**

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ /  
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

## НАРАДЖАЛІ З ПУСТЭЧЫ ЎЛАСНЫ СВЕТ

— Мастакі, чыя маладосць выпала на 1980 — 1990-я, цяпер кажуць, што тады яны проста шчыра рэагавалі на тое, што адбывалася навакол. Потым высветлілася, што іх «выбыркі» маюць назву — перформанс, інсталляцыя — і адпаведна ўсё ператвараецца ў прадукт, губляецца аўра чыстай творчасці. Ці тычыцца гэта «Беларускага клімату»?

— Пра назвы — дакладна. Адкуль у нас тады ў Савецкім Саюзе была інфармацыя пра падобныя рэчы? Натуральна, мы рабілі і прадумвалі ўсё з нашага персанальнага ўяўлення пра характэра. Нараджалі, можна сказаць, з пустэчы ўласны свет. Ды і назваліся фота-рок-асацыяцыяй — не ведалі тады тэрміну «арт-група». Як і слоў «перформанс» ды «хэпінг». Для нас тая інсценіроўка, якія мы імкнуліся фіксаваць на фоталёнку, былі непасрэднай спробай стварыць сваё «жывое кіно».

— Фотасерыі часоў позняга СССР — «Аэранавіты», «Пакаронне беларускіх пустынь» — і сёння глядзяцца неверагодна свежа. Што падштурхнула вас да падобных акцый — называю іх так, бо фатаграфія ў далёкім выпадку фіксуе пэўнае дзеянне?

— Наша сталенне адбывалася ў некалькі этапў. Мы ў той час гуртаваліся ў фотаклубе «Мінск» у Валерыя Лабко, таму пэўны набыт фатаграфавання, а больш дакладна — антыфатаграфавання, вольнага бадзяння, пошуку ў нас быў. Тады на нас абрынуўся замежны кінематограф. Мы глядзелі кіно запоём — па шэсць фільмаў запар. На адной касеце побач з Вісконці мог быць запісаны нейкі фільм для дарослых — навошта губляць месца? І усё гэта «папалналася» без перапынку. Хтосьці засынаў падчас прагляду, не вытрымліваючы да канца, а хтосьці — трымаўся. І тыя, хто дагледзеў, потым распавядалі тым, хто заснуў. Нарадзілася з'ява — «вуснае кіно». Які кадэр, план, што адбываецца, — мы разумелі, што ўяўленне добра спрацоў-



але развіваўся ў спалучэнні розных відаў навукі, вывучаючы такія тэмы, як экалогія або біяхімія. Перакананая, што толькі з дапамогай фізікі немагчыма спазнаць свет да канца. Прыкладам, нас цікавіць адрозненні жывога і нежывога рэчыва. На якім узроўні адбываецца пераход паміж імі? На гэтае пытанне навука досюль не мае пэўных адказаў. У некаторых нашых работах нежывое рэчыва — тыя ж электрычныя палі — паводзіць сябе вельмі біяморфна і нават псіхаморфна. Адпаведна, патэнцыял да жыцця на самым глыбінным узроўні закладзены ў самой матэрыі. І чым болей ты занурваецца ў навуку, тым болей у цябе ўмацоўваецца інтуітыўная ўпэўненасць у гэтым. Што накладвае пэўныя адносіны да любога рэчыва ў сусвеце.



Фота з серыі "Аэранаўт" і "Пакарэнне беларускіх пустынь".

# “Мы рабілі не бунт, а мастацтва!”

вае, калі даваць яму падобныя “зачэпкі”. Наступным этапам сталі ўласна фотаперформансы — калі мы вырашылі распавядаць гісторыі, “складаць” кіно і фіксаваць яго на плёнку. Так, урэшце, і нарадзіліся згаданыя праекты.

## “МІНСКІЯ ПІЖОНЫ”

— Вы да іх рыхтаваліся?

— Канешне! Па сутнасці, каб у нас былі камеры, атрымаўся б відэа-арт. Але паколькі меліся толькі фотаапараты, то выходзілі фотасерыі. Аб’екты становіўся падчас нашых перформансаў тым самым гледачом, які нам патрабаваўся. Памятаю акцыю “Сціплае абаянне пралетарыяту”, прысвечаную 20-годдзю рэвалюцыі студэнтаў у Парыжы. Мы зрабілі дэкарацыі, знайшлі сцягі, нават што-сьці малявалі-клеілі... У выніку выйшла амаль пастаноўка, бо ўсё было падрыхтавана, намацаны пэўны сцэнарыі, аднак далучылася імправізацыя. Тыя моманты спантаннага дзеяння і выхопліваў фатограф. Потым з вялізнай сцужкі кадраў браліся пэўныя здымкі — і складалася гісторыя. Мы надавалі вялікую ўвагу культуры экспанавання матэрыялу — на выставе абавязкова давалася суправаджэнне да фота, рабіліся візуальныя акцэнтны, уводзілася пэўная загадка, складанасць, канцэпцыя. Стваралася атмасфера нечаканасці сустрэчы з нечым да канца недамоўленым, але цалкам адчувальным.

— Ёсць легенда, што Сяргей Параджанав пры нейкай сустрэчы назваў вас “піжонамі”...

— Гэта быў 1987 ці 1988 год. Першая выстава нашых работ прыхалала ў Грузію. І нашы хлопцы адвезлі іх Параджанаву. Знакаміты рэжысёр, калі ўбачыў творы, сказаў: “Вось чарговая хваля мінскіх піжонаў”. Але, вядома, то была пахвала.

Шкада, але гэтыя гістарычныя работы былі прынесены ў ахвяру мастацтва. Мы паставілі, што фотаздымкі пасля выставы мусяць быць “адпушчаныя” ў горную рэчку. Так і адбылося. Прыгожы, канешне, жэст, аднак ад той самай першай калекцыі “Беларускага кліма-



та” — з якой і можна пачынаць летаўчэнне арт-групы — амаль нічога не засталася.

## ДЗЕСЬЦІ АДБЫВАЛАСЯ РЭВАЛЮЦЫЯ — МЫ РЭПЕЦІРАВАЛІ

— Ці можна казаць пра тое, што вы ў той час сталі ўдзельніцамі эстэтычнай рэвалюцыі? Сышло адна эпоха, нараджалася іншая, выпраменьвалася пэўная энергія, якую і адчуў “Беларускі клімат”?

— Мяркую, што так. Але тут важна падкрэсліць наступнае: мы заўжды былі паралельшчыкамі, а не альтэрнатыўшчыкамі. Што хачу — то кручу. Нам казалі, што Мінск — горад без гісторыі, а мы пачыналі прыдумляць свае міфы. Вадзілі па начах людзей па Мінску — гарлапаніць у ліўнёўку, шукаючы рэха, знаёміцца з міфічнымі каханымі Іванам ды Мар’яй і гэтак далей. Па сутнасці, нашы фотаперформансы — таксама міфалогія. Якія, да прыкладу, у нас пустыні? Але мы іх знаходзілі — у Заслаўскіх кар’ерах — і скаралі.

— Іншымі словамі, вы не бунтавалі, а стваралі свой свет?

— Менавіта! Мы рабілі не бунт, а мастацтва, якое лічылі правільным. Хтосьці ў часы перабудовы хадзіў на дэманстрацыі, крычаў нейкія лозунгі. Мы ж у гэты час сядзелі ў сутарэннях і працягвалі фотаздымкі. І пакуль дзесьці адбывалася эстэтычная рэвалюцыя, мы адыходзілі палса ўчорашняй вечарыні (*смяецца*). Або рэпечіравалі.

Пры гэтым, хачу адзначыць, што Савецкі Саюз напрыканцы свайго існавання быў нядрэннай дзяржавай. Дамы культуры, якія стаялі ў кожным раёне, адчынілі нам дзверы. У мяне быў перыяд, калі я працаваў на заводзе і без праблем мог дазволіць сабе набыць у краме з заробку тону шклянак для інсталювання. Мы скуплялі посуд, яго склейвалі — і тыя выдаткі мала адбываліся на кішэні.

## НАС КУПІЛІ, АЛЕ МЫ — ЗАСТАЛІСЯ

— Напрошваецца пытанне: а што цяпер?

— Цяпер, каб зрабіць выставу, мастак мусіць за свае сродкі надрукаваць работы і заплаціць за арэнду памяш-

кання. Адна з апошніх нашых выстаў была ў прыбыральных двух папулярных у вузкіх колах месцаў. Чаму? Таму што гэтая “зала” даецца ў арэнду бясplatна. Мы тым і скарысталіся. Ды і ахоп гледачоў там прыстойны.

— Вось, калі ласка, дакладнае трапляння ў сітуацыю з рынкам мастацтва.

— Можна сказаць і так. Але мы — хітрыя. Зразумела, у нашым жэсце заўжды ёсць пэўная доля правакацыі. А таксама “прыдуркаватасці”, якая робіць нас непаражальнымі.

— Вось гэты дух “ОБЭРІ-Утов” і ўласівы, на маю думку, “Беларускаму клімату”. Але ці праішоў ён выпрабаванне рынкам?

— Праішоў. Мяне часам пытаюць: а дзе вы ўсе падзеліліся? Чаму вас нідзе не бачна? Адказваю: “У 1997-м нас купілі”. Амаль увесь БК сышоў у рэкламу. І гэта адбылося цалкам натуральна. Вось Юяген Юноў — ён заўжды любіў рабіць фатаграфіі з паэтычнымі подпісамі. Цяпер займаецца вонкавай рэкламай. Па сутнасці, робіць амаль тое самае, толькі фотаздымкі размяшчаюцца на бігбордах.

Ігар Корзун заўжды вылучаўся своеасаблівым дызайнерскім падыходам у творах — у дызайні і “эмігрыраваў”. Я любіў усе арганізоўваць, прыдумваць фотатэсіі, фотаперформансы — і цяпер працую ў кампаніі, якая ладзіць адмысловыя падзеі, дзе патрабуецца ўсіх уразіць. Дзмітрый Строшаў пісаў вершы — сышоў у выдавецкі бізнес. Ірына Сухій была неаб’явавай да грамадскіх спраў — і ўзначаліла экалагічны рух. Але і музычная дзейнасць працягваецца — праекты Валіка Грышко і гурт Drum Ecstasy. У прыватнасці, наш калектыў надаўна вярнуўся з буйнога міжнароднага барабаннага фестывалю ў Тайване. Уяўляецца, мы былі, лічы, адзіным калектывам, які прадстаўляў на форуме бубначоў усю Еўропу!

“Беларускі клімат” зусім нядрэнна працаўладкаваўся. Нас і нашы ідэі купілі, але мы паранейшыя сустракаемся і час ад часу робім штосьці цікавае. Мы — засталіся.

## МЫ ТАКІЯ РУЖОВЫЯ ДЫ ПУХНАТЫЯ, ШТО АЖНО ЗАКАЧАЕШСЯ

— Ці бачыце вы пераёмніцаў — новае пакаленне беларускіх авангардыстаў?

— Па шчырасці, усе робяць адно і тое ж. Часам я гляджу на работы малалдых мастакоў і думаю: “О, гэта я ўжо рабіў!” Нічога новага! Пры гэтым, хлопцы і дзяўчаты мяркуюць, што яны — першыя. Няма інфармацыі пра “Беларускі клімат”, іншых мастакоў, якія зрабілі значны ўнёсак у сучаснае беларускае мастацтва. Так, выходзяць пэўныя кнігі, але іх недастаткова, каб стварыць грунтоўную глебу для новых пакаленняў. Сабраць бы добраую калекцыю, зрабіць пастаянныя экспазіцыі ў Музеі сучаснага мастацтва. Загадзя звяртаюся да тых, хто, магчыма, будзе ствараць такі адзел — не трэба купляць Рэнэ Магрыта ці Эндзі Уорхала. Дастаткова павесіць іх рэпрадукцыі. А вось калекцыя беларускага мастацтва адрозніваецца вылучыць інстытуцыю з шэрагу падобных. Я дастаткова паездзіў, і калі ў чарговым музеі зноў бачу Эндзі Уорхала, якога набылі за вялікія грошы — гэта ўжо нават нуднавата.

— Як успрымае работы “Беларускага клімата” замежны глядач?

— Мы ў снежні плануем выступ у філіяле “Тэйт Модэрн” у Берліне, якое албудзецца ў межах выставы-марафона. Там будучы паказаныя і нашы апошнія фатаграфіі. Звычайна нас за мяжкой успрымалі і ўспрымаюць даволі падзрона, але... добра. Па форме, здаецца, мы цалкам падпадаем пад азначэнне альтэрнатыўшчыкаў, аднак па змесце... Няма ў нас ні “расчліненкі”, ні мяса, ні гнілля. Мы такія ружовыя ды пухнатыя, што ажно закатаешся. І гэта многіх здзіўляе.

Але адно магу сказаць: нават калі прыбраць усе канцэпцыі, падачу, форму нашых акцый, усё роўна застаецца добры прадукт. Якасная фатаграфія, музыка, паэзія. Таму што мы заўжды працавалі камандай і падтрымлівалі адзін аднаго ў самых розных ідэях і праектах. Калі ты працягваў фотаздымаць, за тваімі плячымі маглі стаць тры чалавекі і даваць табе добрыя парады. Такая сутворчасць, суплёт энергіі і высылкаў да гэтай пары робіць “Беларускі клімат” жывой з’явай.

# У трэндзе — грацыя і лёгкасць



"Нутро" Дамітрыя Базуззенкі.

**19 лістапада ў Віцебску завяршыўся юбілейны XXX Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі (IFMC). Нацыянальны конкурс, што праводзіўся ў яго рамках, стаў адным з самых моцных творчых спарніцтваў беларускіх харэаграфіаў за ўсе гады існавання гэтага форуму.**



"Гульня розум" Алены Палодскай.

Для конкурсу было адабрана 25 работ. Большасць — з Мінска, але былі таксама калектывы з Віцебска, Гомеля, Гродна, Магілёва. У заключны тур увайшло 9 работ, кожная з якіх атрымала тую ці іншую ўзнагароду. Мы ўважлі значнасць і разнастайнасць ідэй, праграмнае шматлікі асацыяцый, многалінейнае ўзаемадзеянне музыкі і харэаграфіі, шырокае палітру выразных сродак, скраваных у нагах! І смела можа прэтэндаваць на статус сур'ёзнай мастацкай з'явы.

Кожны фестываль складаецца ў нейкім ступені адзіства. На гэты раз пераважалі графічнасць і вытанчаснасць, лёгкасць і праэрытынасць выкладання харэаграфічнай ідэі, іматэрыяльнасць прасторавага рашэння. Усё гэта стварала асабліва лірычную атмасферу большасці работ. Сярод іх — "Человек танцующий" праекта Валянціна Скава "Х-перИменты" Гомельскага дзяржаўнага каледжа мастацтва імя Нестара Сакалоўскага (спецыяльная прэмія "Пастскрип-тум"), "Лапы. Футурэстычная фантазія пра час" Сяргея Парякова (3-я прэмія), "След Ганны Корзі і Яўгені Нікалайчук у выкананні тэатра танца "Алдостраванні", "След" Ганны Корзі і Яўгені Нікалайчук у выкананні тэатра танца "Альтана").

Візажэр — як гарманічнае сукупнасць відаў і графічных фрагментаў, з'яднаных агульнай ідэяй у адпаведнасці з задумай балетмайстра, але найпрост не звязаных з танцавальным тэкстам... — вельмі ўзмашні мастацкае ўражанне ад двох сольных работ, прадстаўленых студэнтамі кафедры харэаграфіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтва: "Гульня розум" Алены Ліснэй (2-я прэмія) і "Нутро" Дамітрыя Базуззенкі (спецпрэмія "За сэнсавое напружанне танца").

Вылучаліся конкурснае работы, у якіх пастаноўчыкі актыўна і прыміт так званага "кадрыравання харэаграфічнага тэксту" па прыніме стварэння тэатра кіла — непрыяцель па часе, па-мастацку складзенай пастаўнасці танцавальнага эпизоду і мізанізацы з ухваннем розных спецыфікаў. Бездакорнай з мастацкага пункту гледжання была конкурснае работа "Танцы з сябрам" створана

Тэатра сучаснай харэаграфіі D.O.Z.S.K.I. Яе аўтар Дамітрыя Залескага ўганаравалі самай прэстыжнай узнагародай фестывальна — спецыяльнай прэміяй імя Яўгена Панфілава, якая ўручаецца найлепшаму харэаграфу і расцвятае літаральна як Гран-пры. Гэта ўжо другая такая яго прэмія, атрыманая ў Віцебску. Самі D.O.Z.S.K.I атрымалі спецыяльнае дыплом "За прафесіяналізм".

Адначасна і іншыя работы: сумесная кампазіцыя "Чалавек" (харэограф — Сяргей Талкач) Тэатра-студыі Дзіяны Юрчанка і праекта Марыны Кушыравой "Твоё почкр" (3-я прэмія), а таксама WoMan (харэограф — Вікторыя Разуванова) гомельскай RED dance company (спецдыплом "Дэбют").

Вельмі разнастайнай была гаспаіва праграма фестывалю. Статус аднаго з самых незвычайных танцавальных калектываў Расіі яшчэ раз пацвердзіў "Экс-цэнтрык-балет" Сяргея Смірнова, прадставіўшы танс-спектакль "Песні апошняй травы". Як і ў іншых аднаактоўках гэтага харэаграфу, танцоўшчыкі на дзіва тонка і дакладна раскрылі тэму "маленькага чалавечка", ведучы кранальную пластычную размову з глядачом ва ўласцівай ім шырай манеры.

Вялікае ўражанне пакінуў спектакль Раду Паклітару на музыку Антонія Вівальды "Доўгі калядны абед", паказаны тэатрам "Кіеў-Мадэрн-Балет" з Украіны. Яго вылучыла вытанчанасць і вынаходлівая ганшалевая лексіка, дынамічнае дзеянне, шуюбоўная акцёрская ігра і высокапрафесійная тэхніка выканання, а таксама балансаванне між жанрамі — ад фарса да драмы.

Фестываль завяршыўся. Але, як запэўніў на гала-канцэрце закрыцця міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрыя Бондар, яго юбілейнае святкаванне працягнуцца праз год на наступным форуме.

Святлана ГУТКОЎСКАЯ, старшыня экспертнага савета IFMC-2017, загадчыца кафедры харэаграфіі ДВДУКІМ, прафесар

**У сярэдзіне лістапада, калі Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Яўкі Купалы накіраваўся на гастролю ў Кітай, на чатыры вечары запар сцена была ададзена Санкт-Пецярбургскаму дзяржаўнаму драматычнаму тэатру "Прытулак камедыянта". Такія маштабы, па цяперашніх часах, гастроляў расіяў у нашай сталіцы сталі вынікам пільных кантактаў між двума гарадамі. Паездка фінансавалася Камітэтам па культуры Санкт-Пецярбурга — як падарунак да 950-годдзя Мінска.**

Надзея БУНЦЭВІЧ

Нам прывезлі чатыры прышпыва розныя спектаклі, што дадзены да колішняга, уключанага ў праграму TEARTa-2013, "Ліра" ў прычынна Канстанціна Багмолава. А размова з мастацкі кіраўніком тэатра Віктарам Міновым прывядзла некаторыя даволі сур'ёзныя арганізацыйна-творчыя секрэты, што маглі б быць карыснымі для нашых калектываў.

### ПАЛІВАННЕ НА КРАЗТЫЎ

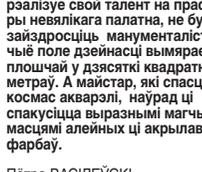
"Прытулак камедыянта" стаўся першым у Расіі дзяржаўным рэпертуарным тэатрам, які не мае пастановаў трупы. Плысы такога існавання — у свабодзе творчасці. Бо тэатр можа не толькі запрашаць розных рэжысёраў, але і пабравіць тых артыстаў, якія адпавядалі б рэжысёрскай задуме. Мінскі — у складанай логіцы:



"Алеся. Гісторыя каханна".

Калі ты класны кераміст, ты абывакаў да таго, што нехта глядзіць на кераміку як на ніжнюю прыступку скульптуры. Сапраўдны жывапісец, які рэалізуе свой талент на прастору невялікага палатна, не будзе зайдзросціць манументалісту, чыё поле дзейнасці вымяраецца плошчай у дзясяткі квадратных метраў. А майстар, які спасціг космас акаварэлі, наўрад ці спакуюцца выразнымі магчымаасцямі алейных ці акаварэлявых фарбаў.

Калі ты класны кераміст, ты абывакаў да таго, што нехта глядзіць на кераміку як на ніжнюю прыступку скульптуры. Сапраўдны жывапісец, які рэалізуе свой талент на прастору невялікага палатна, не будзе зайдзросціць манументалісту, чыё поле дзейнасці вымяраецца плошчай у дзясяткі квадратных метраў. А майстар, які спасціг космас акаварэлі, наўрад ці спакуюцца выразнымі магчымаасцямі алейных ці акаварэлявых фарбаў.



Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Акаварэль я згадаў нездарма, бо гаворка ідзе пра майго калегу з часопіса "Мастацтва" Вячаслава Паўлавіча, выдатнага адмыслоўца гэтай тэхнікі, і пра ягоную выставу "Акаварэлі сусвет", якая праходзіць у сталічным Палесці прафэзаў. Паводле фармальных азнак акаварэль далучаюць да графікі, але сутнасць — гэта жывапіс. Кожны, хто мае мастацкую адукацыю, праходзіў праз этап засваення акаварэлі. Але тых, хто страў снайпера. Акаварэліст па псіхалогіі і менталітэце блізка да майстроў традыцыйнага кітайскага і японскага жывапісу, якія доўга ўглыбляюць у тое, што мусіць стаць выявай на паперы, а потым маюць гэта літаральна выява-трыма дотыкамі пензіла да аркуша. Так працяг і Вячаслаў Паўлавіч.

# Яблычак на сподачку з "Прытулку камедыянта"



"Смерць Тарэліна".

выступае адным з ініцыятараў і арганізатараў прэміі "Праўра", дзе адначасна не толькі найлепшыя рэжысёры, акцёры, мастакі, але і... менеджеры. Увага да агульнага атчэння спектакля, прывабнай прэзентацыі яго публіцы прасоўваецца нават у такой, здавалася б, дробязі, як звыкла абрыдла, але неабходны напаміны выключыць срокі сувязі. У кожным са спектакляў, паказаных у Мінску, гэты прасба набывала свае абрысы: дзе зачыталі як "пастанне Бамаршэ", ператваралі ў прылежкі — пры кожным кантрахце розны, яна гула як зварот да залы самых перанажу. І адначасна настраіла на эмацыйна-вобразны лад будучай дзеі. Краптына — і без дадатковых выдатку.

### ДАРОГІ КАМЕДЫЯНТАМ!

Нягледзячы на сваю назву, "Прытулак камедыянта" прывёў усяго аліну "чужынаў" камедыю. Палойная назва, дадзена драматургам, была падзелена на дзве часткі: "Жаніцца Фігаро" застала ў афішы, а "шадзены дзень" стаўся жанравым азначэннем. Неадналіным эпіграфам — неадна-



"Жаніцца Фігаро".

разова "візуалізаваным", але так і не агульным усьлях — паслужылі, дазваляла сабе страшны паналунці. Умоўны сігнаграфія (некалькі парожных канструкцый-параэлепідэў, што ператвараюцца ў стол, шафы, дзверы, альтанкі ці алеі-лабарыты саду); "моднае" святло (змена колераў на задніку), дапоўненае лакальным святлодэійным падсвятленнем "працоўнай зоны" мэбл; сізнічна ўмоўныя строі, якія вядуць і ў даўніну, і ў сучасныя рэалі — усё быццам скіроўвала ад зніне павярхоўнага да ўнутрана паглыблена. Але ж апошняе не ставала. Паўсюль — непадару. І паказана каханна чым збудова: акаварэлі "ад пуды" і формы, ашліфаваныя дэталі яго бравака. Цэнтральным героем стала... пакінута жонка — графія Разіна. У выкананні Алены Калініной яна выглядала крыху іранічна спавыскай да вытанчанна-аманіпаўнага інтэлектуаль Сяргея Юрчанка. Але ў прысутнасці мужа, жадаючы апаляваць ягонаму, на яе думку, ізаілу (насамар, мужчыны ўяўляюць зусім інавы), прыкрасьласа маск і строй халоднасці. І толькі з Керубіна, які нагадаў "дроннага" беспрывіцнага хлопчыка (а

яшчэ і крыху бамжаватага, мяркуючы па піжмаку на голы торсе), дазваляла сабе страшны паналунці. Умоўны сігнаграфія (некалькі парожных канструкцый-параэлепідэў, што ператвараюцца ў стол, шафы, дзверы, альтанкі ці алеі-лабарыты саду); "моднае" святло (змена колераў на задніку), дапоўненае лакальным святлодэійным падсвятленнем "працоўнай зоны" мэбл; сізнічна ўмоўныя строі, якія вядуць і ў даўніну, і ў сучасныя рэалі — усё быццам скіроўвала ад зніне павярхоўнага да ўнутрана паглыблена. Але ж апошняе не ставала. Паўсюль — непадару. І паказана каханна чым збудова: акаварэлі "ад пуды" і формы, ашліфаваныя дэталі яго бравака. Цэнтральным героем стала... пакінута жонка — графія Разіна. У выкананні Алены Калініной яна выглядала крыху іранічна спавыскай да вытанчанна-аманіпаўнага інтэлектуаль Сяргея Юрчанка. Але ў прысутнасці мужа, жадаючы апаляваць ягонаму, на яе думку, ізаілу (насамар, мужчыны ўяўляюць зусім інавы), прыкрасьласа маск і строй халоднасці. І толькі з Керубіна, які нагадаў "дроннага" беспрывіцнага хлопчыка (а

дышынасы: нават акцёры былі абраны вельмі сталыя, з-за чаго ў першай палове спектакля, дзе героям па 16 — 18 гадоў, асабіста ў мяне на волю ірвалася знакімае "Не веру!". Але ж атрымалася зусім іная псіхалогічная расстаноўка сіл. І пры ўсім сігнаграфічным быццам бы гіперрэалізмам, узнікла многа гістарычных недакладнасцяў, асабліва сярод дэталі сцэнічнага строю. Ліка ў першай дзеі аказалася чыста і трывай, сярэзновай, непрадказальнай, што часам узнікала ачуванне, бы на спектакль паўдзённалі танныя расійскія серыялы-меладрамы: маўляў, чым больш дэзучына хлопцам хаміць, тым больш яе тыя кахаюць. "Экстравагантным" стаўся дадатковы фінал, што перанёс дзеянне яшчэ на колькі гадоў наперад зусім старынкай, намогла Ліка дэзучына-паўзе да стала, саліцца — і ўгаропляецца ў далечны адсутным позірмак. Няўжо жыццё прайшло дарма?

Завяршыла гастролі "Смерць Тарэліна" (паводле жанру, "асаблівы ракурс: чорная камедыя"), падзелена рэжысёрам Сямёнам Сераіным на дзве стыльвае адрозныя часткі. У першай дзеі — афанада, трэш, чорны гумар, постмадэрнісцкі сюр. У другой — безвыходная трагедыя, гіперрэалізм на мяжы з натуралізмам, а надалі — ачуванне сюррэалізму. Пры гэтым усё самай кілікі, хвацікі рэалікі не дапасілася сучаснаму аўтарам, як гэта быць у праўдзінных пастаноўках, а былі ўзяты з аднайменнай Гэсы Суван-Кабаліна. І шматлікія актуальнасць, дэструктыўнасць — на стайніцы часоў да найновішых сэрвіяў з турэмным жыццём сведчыць, што многае ў сучаснай практыцы засталася раейшым.

### ПРЫТУЛАК ТРАГІКАЎ

Але галоўнае ў тым, што "Прытулак камедыянта" даказаў: сёння можна іць не толькі па шлюва каменны і забавляючыся, пачынаць трыба з мастацкасі, крэатыўнасці спектакляў — і з надалжэння механізму менеджменту, з выхавання глядача, асабліва ўвагу надаючы "неахоплены" сёння папскава-маладзёжнай аўдыторыі.

# Творца, які паўсюль бачыць Беларусь



Вячаслаў Паўлавіч. "Зямля". Папера, акаварэль. 2006 год.



"Беларусь матыў". Папера, акаварэль. 2005 год.

Асабліва добра майстар ачувае паліцы змы, шматлікія адценні белай колера. На яго каршыні шмат разоў бачанае і выяслае набывае рысы непўнаротнасці. Глядзец на немудрагелістыя кравяды, дзе чалавек заўжды нельзе "за кадрам" (ігоная прысутнасць віртуаль-

ная — праз знакі быцця і някіякі разліцы шывілаццям), і думасць, што, вельмі такой прыгожай быць Зямля ў першы дзень Стварэння. Памятаю, я запытаўся ў Вячаслава, ці ёсць у яго ў Беларусі ўлюбёныя мясціны, якія асабліва натхняюць.

Вось, кажу, канкрэтна гэтыя кравяды ты дзе пабачыў? Ёй вельмі здзіўлена, пачушы, што шраг пейзажаў, якія я лічыў вышэйшай пробы беларускай аўтэнтычнай, створаны мастаком у замежжы. Вячаслаў Паўлавіч — творца, які паўсюль знойдзе Беларусь. І менш та гэты талент робіць яго нацыянальным мастаком.

У ягоных акаварэлях ёсць нешта ад старых чорна-белых фатаграфій. І не ў тым справа, што на першы погляд яны падаюцца махарахромнымі — белас, шэрае, чорнае. Бо яго утвараюць, дык бачышы, што ў гэтых творах пазіцыя мастак змяніўся ўжо шматлікімі разам. Каршыня Паўлавіча — гэта немелкія ігра старавеснакчас, выстыя кой нейкім пудам заваляе сым-там на абшары нашай дынамічнай краіны. Гэта тое, аб чым мы сумуем пасярод гарадскога тлуму.

Халіць па выставе Вячаслава Паўлавіча — амаль тое ж самае, што гарць чыйсыя сямейны альбом, вельмі падобны на той уласны. Глядзіш на кравяды, кітапту тую, што памтаеш з дзіўнасцю, здагадзеш сабе — якім ты быў калісьці — і свой семце та пары. І гэтым ачуваеш дынаміку часу, засведчаную ўпаўнёнаю рукою мастака.

Эканамічныя магчымасці Слаўгарадчыны можна дакладна ахарактарызаваць толькі некалькімі фактамі. Частка ўстаноў культуры тут і па сёння мае пачное ацяпленне. У раёне няма мабільнай бібліятэкі. Аўтаклубаўская замена толькі ўзмацняе праблему рэабілітацыі краю, што знаходзіцца ў зоне радыяцыйнага ўплыву. І яшчэ. Насельніцаў гасцініцы ў той дзень адміністрацыя папярэдзіла: “З-за аварыі ноччу будзе адключана вада, магчыма і адключэнне ацяплення”. І толькі наймавернымі высілкамі камунгасайцаў вада пад раніцу з’явілася, а ацяпленне ўвогуле не спынялася. Вось пра гэтыя ж высілкі, толькі ў сферы рэгіянальнай культуры, і пойдзе гаворка.

Яўген РАГІН,  
Мінск —  
Слаўгарадскі раён  
Магілёўшчыны —  
Мінск /  
Фота аўтара

Для маленькага і не надта заможнага ў эканамічным плане раёна творчых напрацовак тут ўзнікла вельмі шмат. У абласным метадычным цэнтры такое паляпшэнне сітуацыі тлумачыць збоўшага тым, што на пасаду начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі прыйшла Алена Шаўцова — ідэолаг з немалым стажам. Той не надта часты выпадак, калі работнікі культуры прынялі яе “як сваю”. І менавіта ў Слаўгарадзе дзейнічае цяпер абласная інавацыйная пляцоўка па развіцці (шытую афіцыйныя паперы) “досведу працы ў сістэме духоўна-маральных каштоўнасцей”. Тут праходзяць стажыроўку спецыялісты з вобласці. І менавіта ў Слаўгарадзе паступова і пакрывае вучацца ўзаемадзейнічаць з самымі рознымі замежнымі грантадаўцамі і шчыльна супрацоўнічаць з мясцовым фондам развіцця сельскіх тэрыторый “Адраджэнне “Агра”. Па словах кіраўніка гэтай грамадскай некамерцыйнай арганізацыі Вітала Вараб’я, за апошнія сем гадоў у сацыяльна-культурную сферу раёна ўкладзе на 250 тысяч грантавых еўра. Давайце праглядзім, што атрымалася.



Новая рубрыка — гэта чарговы праект рэдакцыйнага аддзела рэгіянальнай культуры. Мы зноў наведваем кожны са 118-ці раёнаў Беларусі. Але гэтым разам засяродзімся не на рэпартажным апісальніцтве, а на аналітыцы з’яў, абстаўін, тэндэнцый. Восем гадоў таму мы завяршылі стварэнне “партрэтнай галерэі”, дзе прэзентавалася культура кожнага з нашых рэгіёнаў. Цяпер карціца высветліць, як за гэты час відазмянілася “экспазіцыя”. Гаворка пойдзе не толькі аб праектнай дзейнасці і эканамічных захадах, але і пра канкрэтныя выканаўцаў канкрэтных спраў. Так што галерэю брэндаў дапоўнім галерэяй асоб. Зададзенасць новай рубрыкі зусім не азначае, што пасля наведвання, скажам, Слаўгарадскага раёна Магілёўскай вобласці, журналіст зможа паўтарыць сюды візіт толькі пасля таго, як пабывае ў 117-ці наступных раёнах. Для асвятлення самых розных, так бы мовіць, пазаштатных сітуацый ёсць у нас шмат іншых рубрык: “Крытычная маса”, “Рэпарцёрскі марафон”, “Соцыум”, “Тэндэнцыі”... Так што наракаць на недахоп журналісцкай увагі не давдзецца.

## Не “Cheese!” скажам разам, а “Сы-ы-р-р!”

Слаўгарадскі раён спрабуе сілы ў “грантавытворчасці”



На здымках:  
1 Храм у Лясной.  
2 Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Алена Шаўцова.  
3 Навуквы супрацоўнік бібліятэкі-музея Марына Нацяцкова ў гушчыні ваенных падзей.

4 Бібліятэкар Алена Шукайлава ля музейнай панарамы бітвы ў Лясной.  
5 Добраўпарадкаваная Блакітная крыніца.  
6 Сонечныя батарэі ля крыніцы.  
7 Вада і гліна тут — лячэбныя.



### Увасабленне ідэй

#### ПАГУЛЯЦЬ У САЛДАЦКІ

Першы брэнд з’явіўся ў 2008 годзе. Я туды быў у вёсцы Лясная і бачыў, як мясцовая бібліятэка пераўтварылася ў музей. Нагадаю, што менавіта ў тых мясцінах у 1708 годзе Пётр I перамог шведскі корпус генерала Левенгаўпта. Не дзіва, што гістарычная цікавостка стала адметнасцю раёна. Я папытаў у дзяцей маіх сталічных сяброў, што яны ведаюць пра Паўночную вайну. Нічога. Вось вам цудоўная нагода, шанюныя сяброўкі, для амайяна-педагагічнай вандроўкі. Не для таго,

каб колішніх ворагаў адшукаць, а каб ведаць мінуўшчыну роднай Беларусі. Пачаць можна з агляду шведскіх ядраў у сценах камайскага касцёла, што на Пастаўшчыне. А закончыць неабходна ў Лясной. У 2008-м з нагоды 300-годдзя згаданай бітвы ў мясцовай бібліятэцы з’явілася экспазіцыйная зала. І па сёння тут згадваюць, на якой цудоўнай беларускай мове выступаў на адкрыцці музея шведскі пасол Эрыксан.

Музейны працэдэнт у Лясной быў створаны. На гэтым работнікам культуры можна было і спыніцца. Але ініцыятыву, падмацаваную еўрасаюзаўскай грашовай падтрымкай, стрымаць нельга. Летась бібліятэчная музейная экспазіцыя пашырыла памеры і прырасла своеасаблівым музеем пад адкрытым небам. На спецыяльна агароджанай тэрыторыі з’явілася магчымасць пагуляць у салдацкі. Іх пластыкавыя вывяў ў натуральную велічыню, макеты-муляжы гармат, зброю, сягні арміі, адзенне, вывяў абозу ды царквы набылі таксама за грантавыя грошы. Больш за тое, бібліятэка папоўнілася камп’ютарнай абсталяваннем, капіравальнай тэхнікай, фотаапаратам. З’явілася магчымасць ладзіць ва-

енныя рэканструкцыі і касцюмаваныя тэатралізацыі. Вы бачылі б, з якім задавальненнем турысты (дзіў мясцовыя) перапранаюцца ў афіцэраў ды маркітантак! У дзею ўключаецца ці не ўсё насельніцтва Лясной, балазе імправізаваны касцюм беларускага васкоўца ў ахвотны — заўжды пад рукой.

За год у музейчыку пабывала паўтары тысячы турыстаў. Малавата. Хоць і супрацоўнічаюць тут з самымі рознымі туроператарамі, але маштабнай рэкламы (у тым ліку і прывабнай прыдарожнай) пакуль не стае. Бібліятэчныя буклетыкі — справа добрая, але невырашальная. Шкада, не давалося сустрэцца з айцом Георгіем, які служыць у мясцовым Свята-Петрапаўлаўскім храме, пастаянна чытае нашу “Культуру” і на лобы конт мае сваё меркаванне.

#### КРЫНІЦУ ПЕРАЙСЦІ

Другая самабытнасць Слаўгарадчыны — Бла-

кітная крыніца, помнік прыроды рэспубліканскага значэння. Спакон веку на Макаўе (14 жніўня) збіраюцца паломнікі не толькі з Прысожжа — з усёй Беларусі і з замежжа. І рэклама не патрэбна. Крыніца знаходзіцца ля выселенай вёскі Кліны (ад яе толькі яблыні засталіся), а гэта кіламетраў з дзесяць ад райцэнтра. Гараджане кажуць, што калі на пантонным мосце здароўца затрымкі, дык аўтамабільны корак пачынаецца аж ад колішняй паштовай станцыі ў цэнтры Слаўгарада. Уяўляеце, колькі ахвотных наведваю святую гаючую крыніцу, дзе ў невялічкім азярычце б'е 120 ключоў?

Мясцовыя работнікі культуры, натуральна, не маглі абсыці ўвагай такі намолены аб'ект. І справа не толькі ў тым, што з 2013 года тут ладзіцца свята-фэстываль “Макавей” з богаслужэннем і хросным ходам ды рэгіянальны фальклорны конкурс “Спас — усяму час” (усё гэта ў выніку дало падставы для таго, каб традыцыя паломніцтва і пакланення крыніцы займела статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці). Для мяне не менш важным стала і тое, што калісьці гэта была проста адселеная тэрыторыя, дзе жывой заставалася толькі ярка-блакітнае азярцо. Цяпер тут вырас цэлы гародок з брамай, драўлянымі скульптурамі, альтанкамі, масткамі, сонечнымі батарэямі для начнога асвятлення гэтага добраўпарадкаванага кутка.

Нават у золкі лістападаўскі дзень да крыніцы пастаянна пад'язджалі легкавікі. Мясцовая вада спраўды гаючая (мае ўнікальны хімічны склад), і крыніцу, па паданнях, трэба некалькі разоў перайсці басанож. А з гэтага года фэстываль “Макавей” пабагацеў яшчэ і на адкрытую эка-этноакацыю “Песні пра крыніцы”. Аказваецца, колькі святых крыніц на Беларусі, столькі і песень пра іх.

Намеснік дырэктара цэнтральнай бібліятэкі Наталія Шамалава падаравала мне самае папулярнае выданне сваёй установы — “Малітвы ля Блакітнай крыніцы”. “Правая вадзіца, ад усіх бед памачніца! Вадзіца — у мора, з мяне — усё гора”. Вы не паверыце, дапамагло!

### ВЫЙГРАЦЬ КАЗЛА

Трэцяя цікавостка — самая смачная. Гаворка пра вясновы Сырны фэст. Афіцыйна ён называецца гастронамічным фэстывалем. Сёлета прайшоў шосты па лі-

ку. Уявіце, вы на галоўнай плошчы Слаўгарада. Вакол вас — гандлёвыя рады, кірмаш-продаж з дэгустацыяй. Вакол — спевы ды танцы, а вы толькі што выйгралі ў латарэю казла. Шчасце бязмежнае! А вы ў дадатак яшчэ і сырам частуецеся. Сырам з пахам часнаку. А можна таксама і з пахам кропу, кавы ці разынка. Вы можаце ўявіць такую раскошу? Калі не, прыязджайце ўвесну ў Слаўгарад. Ён на сёння як мышалюўка для аматараў якаснага і далёка не бясплатнага сыру. За якасць, як вядома, трэба плаціць. А на Слаўгарадчыне справдзку ўмелі рабіць адно толькі сырную смакату вышэйшага гатунку. Сырны фэст гэта і пацвярджае штурас.

Тут, пагадзіцеся, і асаблівай грашовай падтрымкі не патрабавалася. Варта было сабраць патомных сырарабаў ды аб'яднаць іх агульнай ідэяй не толькі адраджэння сямейных традыцый, але і прапаганды адметных па смаку сычужных, тварожных, плаўленых хатніх сыроў. У “сырнай” супольнасці пер — пятнаццаць кабет. Ёсць сярод іх і работнікі культуры. На чале “гастронамічнага кааператыву” — прадпрыемная Людміла Ерафеева. Вынік дзейнасці — паўсотні адноўленых рэцэптаў сыроў, сярод якіх — і мацарэла, і брынза, і сулугуні... Кожны з гатункаў прэтэндуе на статус матэрыяльнай і надзвычай апетытнай гісторыка-культурнай каштоўнасці нашай краіны.

На мой погляд, ёсць яшчэ адна карысць ад дзейнасці слаўгарадскіх сырарабаў: для вырабы прадукцыі абавязкова трэба мець у свойскім утрыманні кароў ці коз. Хоць нейкая ды гарантыя для захавання прыватнага статка. У маёй роднай Ветцы карову ў хатняй гаспадарцы днём з агнём цяпер не знойдзеш.



Сырарабаў можна сустрэць і падчас тэатральнага ў Лясной, і ля Блакітнай крыніцы на “Макавей”. Словам, апошнім часам вельмі з'яднаўся калектыў работнікаў культуры раёна. Прынамсі, раней я такой аднасці не заўважаў. Дык ёсць вакол якіх спраў яднацца. І для таго, каб зрабіць агульны партрэт цяперашняй жыццяздольнай ды жыццярэадаснай культуры рэгіёна, папрашу кожнага вымавіць не нейкае там замежнае “Cheese!”, а толькі слаўгарадскае радаснае “Сы-ы-р-р!” Бачыце, як цудоўна атрымалася?!

Знаёмцеся: асоба!

## Была ў мамы бібліятэка



Бібліятэкар і сыравар з Рудні Алена Вараб'ёва.

**А цяпер — партрэцік канкрэтнай асобы ад мясцовай культуры. Кандыдатуру прапанавала начальніца аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Алена Шаўцова. Знаёмцеся: бібліятэкар з Рудні Алена Вараб'ёва. Яна са мною і рэцэптам сваіх сыроў падзялілася, і пра ўласнае жыццё мне распавяла. Я гэтыя расповеды паспрабаваў звесці ў адно. Жыццё ж пра жыццё — што сыр зварыць. А свой найлепшы Алена Мікалаеўна яшчэ не згатавала.**

*Малюк варта выспеліць. Потым награваць з сычужным ферментам. І*

*Замест заканчэння*

## Паштовая станцыя чакае

Тры адметнасці раёна. Тры яркія брэнды. І гэта, аказваецца, не мяжа. Яшчэ ў першы прыезд заўважыў у горадзе зграбны дамок адмысловай архітэктуры. Гэта, як патлумачылі, быў будынак колішняй паштовай станцыі, дзе атабарыўся ваяцкімат. Цяпер мяркуецца, што аб'ект стане адміністрацыйным будынкам раённага краязнаўчага музея. Калі гэта здарыцца, невядома, бо грошай на рамонт паштовай станцыі пакуль няма. Кіраўнік мясцовага фонду развіцця сельскіх тэрыторый “Адраджэнне “Агра” Віталь Варабей перакананы,

насці з гэтым Алена і бібліятэчнаю прафесію засвоіла. Асабіста для мяне тут усё зразумела: бібліятэкар, які чытае, на вёсцы — справа досыць рэдкая. Так што Вараб'ёва ва ўмовах спрадвечнага кадравага дэфіцыту — на вагу золата для ЦБС. А яшчэ любіць яна вязаць. Так і сумяшчае тры свае страсті: кнігу, вязанне ды сыр. Кажы, другое вынікае з першага, трэцяе — з другога.

*Праз гадзіну атрыманы прадукт можна рэзаць на кавалкі. Кавалкі трэба вымешаць да сырнага зерня. І зноў падагрэць.*

Спачатку яна працавала бібліятэкарам у Гайшыне. У выніку аптымізацыі перайшла ў Рудню. Гайшын застаўся ў зоне яе абслугоўвання — як і яшчэ пяць вёсак. Дзіўная справа: Вараб'ёва не засмучае адсутнасць бібліёбуса. Як толькі пачуе па тэлефоне ад чытачоў “Прыязджай!”, імгненна лясціць на сваім легкавіку па адрасе. І гэта ёй падабаецца! Прафесіяналізм? Напэўна. Галоўнае, што і муж (будуўнік Сяргей) не супраць. Маўляў, у сям'і галоўнае — паважаць адно аднаго. Ці не таму ў Вараб'ёвых — чацвёрта дзяцей. Праўда, толькі адзін пад іх крыламі застаўся — пяцікласнік Ільюща. Астатнія па сваіх сем'ях перазьехаліся. Калі Алена робіць сырокоску, дык кончыкі як заўжды сын трымае. Спецыяліст па косках. Але дзятчыны няма, бо малы яшчэ. Будзе!

*Галоўнае — сыроватку ў час зліваць. Няхай будучы сыр кіслотнасцю набірае. Чакаць — прыкладна пурэ гадзіну.*

У бібліятэцы Вараб'ёвай — 150 чытачоў. Алена смеіцца: “Тут праблем ніколі не будзе”. Справа ў тым, што ў Рудні жывуць тры яе сястры і брат. А гэта 15 плямённікаў! І ўсе яны — чытачы! Вось што робіць з любоўю сабраная бабульчына бібліятэка.

Працуе Алена Мікалаеўна на палову стаўкі. Гэта значыць, што да абеду яе можна заўжды знайсці паміж кніжных шафаў. Я паспеў запытацца ў некалькіх чытачоў, ці не сырнымі пахамі вабіць іх установа. Тыя адказалі, што сваім сырам бібліятэкарка частуе толькі лепшых чытачоў. Так што ходзяць яны туды па кніжцы, а сыр — гэта прэмія за стараннае чытанне. Я таксама пахадыў паміж паліц. Утульна, прыгожа, ва ўсім адчуваецца рука гаспадыні.

*Зноў зліваецца сыроватка. Атрыманы сырны камяк разразаецца на кубікі, якія неабходна плавіць у зарыччай вадзе.*

Сырнай справай Алена Мікалаеўна займаецца сем апошніх гадоў. Рэцэпты пакрысе пераняла ў суседкі. Тая яе вучыла: “Рэцэпты — справа добрая. Але па адным прычыце ў некалькіх гаспадынях абсалютна розныя сыры атрымліваюцца”. Не ў рэцэптах справа, а — у душы. Яна таксама ў людзей розная.

*Вымешваем тое, што плавлі. Размяшчаем па формах ці пляцём у коску. Частуемя і частуем.*



Музейны комплекс у райцэнтры. Паштовая станцыя яшчэ не даведзена да ладу.

што паштовая станцыя ў перспектыве будзе адроджана таксама за грантаўскія грошы.

Яўген ПАГІН

# І можна пасядзець на дзяжы

А безумоўны рэкорд актыўнасці ў гэтай падборцы належыць работнікам культуры Ашмянскага раёна. Дырэктар Ашмянскай дзіцячай школы мастацтваў Жанна Мажэйка распавядае: “Другі год Міжнародны культурны праект *VuFest* збірае ў Мінску ўдзельнікаў з краін СНД і Еўрапейскага саюза. Сёлета можна было падаць заяўкі на ўдзел як у вочнай, так і ў завочнай формах. 11 лістапада вучні і педагогі нашай школы спрабавалі сілы ў творчым спаборніцтве. Па выніках праслухоўвання Аляксей Кузьміч (настаўнік *Марыя Лопух*) стаў лаўрэатам III ступені, а настаўнік Тацяна Чарская (канцэртмайстар Тацяна Каралёва) — лаўрэатам I ступені”.

Кацярына Рудзік паведамляе, як на Ашмяншчыне прайшоў Дзень работнікаў сельскай гаспадаркі і перапрацоўчай прамысловасці. Цэнтрам свята стаў аграгарадок *Гальшаны*. Ушанавалі работнікаў палёў і фермаў. Прававала бібліякавярыня, дзеці весіліліся на спартыўных і гульнявых пляцоўках. У святочным канцэрце ўзялі ўдзел народны ансамбль песні і танца “Крыніцы”, народны тэатр танца і песні “Імпульс”, дзяржаўны ансамбль народнай музыкі “Свята”, салісты *Гальшанскай ДШМ*.

Згаданае вышэй свята адзначылі і на Ашмянскім мясакамбінаце. Перад працаўнікамі прадпрыемства выступілі народны ансамбль народнай песні “Жытніца”, народны тэатр танца і песні “Імпульс”.

А ў сельскім клубе аграгарадка *Станцыя Ашмяны* прайшоў сямейны вечар-гульня “Зігзаг удачы”. Па словах Тацяны Лапато, на гульнявым полі сапернічалі дзве каманды, якім прыйшлося адказваць на самыя розныя пытанні: інтэлектуальныя і жартаўлівыя. Мо не ўсё атрымалася так, як жадалася. Але вечар стаў пробным крокам у далейшым развіцці сямейных акцый у маштабах аграгарадка. Усё правільна: без эксперыменту няма творчасці.

У раённай дзіцячай бібліятэцы Ашмянаў ладзіўся семінар “Роля бібліятэчных устаноў раёна ў папулярызаванні экалагічных ведаў”. Там прэзентавалі вынік гэтай аднаго эксперыменту — акцыі “Мех гісторый” па кнізе Канстанціна Паўстоўскага “Заечья лапы” з удзелам трэцякласнікаў сярэдняй школы № 3. Дзеці даставалі з “меха” вершы, пытанні, эпизоды кнігі, якія абмяркоўвалі і спрабавалі інсцэніраваць. Амаатарскае аб’яднанне “Лялеч-

Трошкі крыўдна становіцца, калі прагледзіць рэдакцыйную пошту і бачыш: хтосьці з работнікаў культуры турбуецца за імя свайго раёна і дасылае інфармацыю рэгулярна, а хтосьці з месяца ў месяц ігнаруе гэтую магчымасць. Відаць, залежыць тут усё ад маштабаў падпіскі на “К”. Рэгулярна друкуецца ў газеце той, хто пастаянна не чытае. З гэтай нагоды ўзрадавала тое, што прыйшла ўрэшце навіна з Шуміліншчыны (лепей позна, чым ніколі). Дырэктар Шумілінскага раённага дома рамёстваў Анжэла Сяргеева паведала пра тое, што метадыст-майстар па саломкапляццэнні Наталля Сцержанкова стала сёлета найлепшым майстрам традыцыйных рамёстваў Віцебшчыны. Яе павукі-абярэжы, па словах кіраўніка ўстановы, лічацца надзвычай самабытнымі і арыгінальнымі.



Клубнікі спяваюць у Кальчунах.



Упрыгожанне вясельнага каравая ў Ганцавічах.

ны карагод” паказала экалагічную казку.

Адзедз метадычнай работы Ашмянскага раённага цэнтра культуры паведалі пра раённы агляд-конкурс калектываў вакальна-харавага жанру сельскіх клубных устаноў. Конкурс прайшоў у аграгарадку *Кальчуні* і называўся “Напеў зямлі май”. У мерапрыемстве прымалі ўдзел дзевяць калектываў. У намінацыі “Фальклорны вакальны гурт” першае месца заняла “Скарбніца” з Кальчуню, другое — гурт “Выток” з *Мураванай Ашмяны*. Трэція месцы прысуджаны ансамблю “Рамонак” з *Гальшанай* (намінацыя “Дзіцячая вакальная група”) і гурту “Рабінушка” са *Станцыі Ашмяны*. Дыпламамі “За прапаганду харавага жанру ў раёне” адзначаны калектывы аграгарадкаў

*Кракоўка, Кальчуні, Мураваная Ашмянка* і вёскі *Будзёнаўка*.

Загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі Ашмянскага раённага бібліятэкі Святлана Галінская даслала інфармацыю пра раённую супрацьтунёвую акцыю. На дыспут запрасілі навучэнцаў аграарна-тэхнічнага каледжа, псіхалага з раённай балыніцы Валянціну Масілевіч, якая правяла з падлеткамі трэнінг. Вельмі хочацца верыць, што кожны з прысутных усваялі: “Курэнне — шкоднае для здароўя”.

За здаровы і законна-паслухмяны лад жыцця змагаюцца і ў аграгарадку *Альшаны*, што ў *Столінскім* раёне. Галіна Гашчук піша: “У мясцовым сельскім цэнтры культуры прайшоў раённы семінар клубных работнікаў. Было прэзен-



Шанаванне калодзежа ў Караліне.



Акцыя “Мех гісторый” у Ашмянах.



Графіка Саламона Юдовіча прэзентуецца ў Бешанковічах.

тавана мерапрыемства з удзелам школьнікаў сёмых дзевяціх класаў. Вусны часоткі складаўся з дзвюх частак. Першая прысвечалася прафілактыцы правапарушэнняў, другая — здароваму ладу жыцця”.

Навіна з *Мастоўшчыны*. Бібліятэкар *Пескаўскай* сельскай бібліятэкі Галіна Гайдаш расповядае пра чарговае пасяджэнне амаатарскага аб’яднання “Зносіны”. Гаворка на ім ішла пра беларускі нацыяльны касцюм і нашу традыцыйную культуру. Прысутныя аглядзелі калекцыю строяў. Галіна Гайдаш і Валянціна Якубік правялі майстар-клас па народных танцах, майстрыхі Аляксандра Клімчук і Валянціна Чубрык прэзентавалі свае вышыўкі на ручніках, сурвэтках і абрусах, Тацяна Клімчук і Марыя Іванова — свае вязаныя

вырабы, а Валянціна Якубік — калекцыю пакрываў, якія выткала яе мама.

Цягам месяца ў *Ганцавіцкім* раённым доме рамёстваў ладзілася гульніва-забаўляльная праграма “Выселле”. Наведвалі мерапрыемствы выхаванцы дзіцячых садоў і школьнікі. Дзеці мелі магчымасць паўдзельнічаць у абрадах пасядзець на дзяжы, накрытай кажуком, упрыгожыць вясельны каравай.

Яшчэ адна інфармацыя з *Ганцавіцкага* раёна. Загадчыца *Раздзялявіцкай* сельскай бібліятэкі Ганна Рабцэвіч разважае пра сутнасць і карысць сямейнага чытання. І прыводзіць прыклад: Антаніна Макарская — адна з актыўных чытачак, прывучыла да кнігі ўсіх родзічаў — мужа, сына, дачку і іхніх дзяцей.

Пра тое, што хараграфічны ансамблі “Ляво-

ніха” і “Зорка” з *Віцебска* пацвердзілі найменне “Заслужаны амаатарскі калектыв Рэспублікі Беларусь”, напісала галоўны балетмайстар *Віцебскага* абласнога метадычнага цэнтра *Вольга Панэ*. З гэтай нагоды ў канцэртнай зале “Віцебск” прайшлі два вялікія справаздачныя канцэрты.

Чыталыня зала *Бешанковіцкай* цэнтральнай раённай бібліятэкі стала месцам правядзення семінара, што прысвячаўся 125-годдзю з дня нараджэння беларускага графіка *Саламона Юдовіна*, ураджэнца *Бешанковічаў*. У рабоце семінара прынялі ўдзел супрацоўнікі *Дзяржаўнага архіва Віцебшчыны*, абласнога краязнаўчага музея, *Віцебскага* мастацкага музея, мясцовыя краязнаўцы. Загадчык аддзела абслугоўвання цэнтральнай раённай бібліятэкі *Надзея Куц* распавядае: “Увершыню на радзіме мастака экспанаваліся копіі графічных работ з адлюстраваннем *Бешанковічаў* дваццатга гадоў мінулага стагоддзя, партрэтаў мясцовых жыхароў, кніжнай графіка”.

З *Ліскага* раённага цэнтра культуры і народнай творчасці паведамляюць у *Ганчарскім* доме культуры прайшоў фальклорнае свята “Цуда-печка”. Цяжка ўявіць без яе сялянскую хату. У печы гатавалі, на ёй спалі, у ёй мыліся. Пра гэта і гаворыў *Дамавік* — захавальнік хатняга агню. У *Едках* шанавалі... капялюш. Натуральна, называлася акцыя “Уся справа ў капялюшы”. Падчас яе адбыўся вернісаж гэтых галаўных убораў і паказ спектакля лялечнага тэатра “Жывая шляпа”. Работнікі ж *Ваверскага* дома культуры правялі традыцыйны абрад “Багач”.

У *Смаленскім* абласным цэнтры народнай творчасці працуе выстава “*Віцебская* кераміка”. У экспазіцыі — 250 вырабаў лепшых мастакоў керамістаў з *Ушацкага, Шумілінскага, Сенненскага, Чашніцкага, Талачынскага, Дубровенскага* раёнаў, а таксама — з фонду *Віцебскага* абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці. Пра гэта напісала вядучы метадыст гэтай установы *Ала Лялькіна*.

Па словах загадчыка аддзела па развіцці народнай творчасці *Зэльвенскага* раённага цэнтра культуры і народнай творчасці *Алены Ламека*, у аграгарадку *Каралін* прайшло мерапрыемства па ўшанаванні калодзежа. Узорны амаатарскі калектыв “*Кашалёўская* скарбонка” паказаў абрад “*Ахвяраванне калодзежу*”. Уся праграма была заснавана на мясцовых традыцыях.

**Пагаворым пра асобу работніка культуры. Пра тое, што яна заўжды павінна знаходзіцца ў цэнтры ўвагі. І ўсе мерапрыемствы, якія ладзяцца сёння ў бібліятэках, клубах, музеях, дамах рамёстваў, павінны будавацца на спалучэнні "фактаў жыцця і фактаў мастацтва". Тэма, прама скажам, няпростая, праблемная. Так, няма культуры без асоб, якія кладуць жыццё на алтар народнага мастацтва. Але ці шмат у нас фестываляў, конкурсаў, устаноў, якія носяць імя выбітнага работніка культуры: музыканта, фалькларыста, кіраўніка аддзела? Адзінкі! Брэсцкая харэаграфічная школа мастацтваў імя Вячаслава Пагодзіна, Веткаўскі музей стараабрадніцтва і народных традыцый імя Фёдара Шклярава, ды ў Асіповічах раённы фальклорны фестываль наступнага года збіраюцца назваць імем колішняга начальніка аддзела культуры Васіля Налівайкі. Калі і ёсць дзе іншыя прыклады, я пра іх не ведаю.**

Яўген ПАГІН

Дадзены матэрыял мне дапамаглі падрыхтаваць загадчык кафедры менеджменту сацыяльна-культурнай дзейнасці Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Алена Макарава ды прафесары згаданай кафедры Святлана Майсейчук і Мікалай Каралёў. Менавіта яны сввердзілі ці не ў адзін голас, што работнікі культуры прыйшлі на свае пасады, каб змяніць жыццё людзей у вёсцы, раённым цэнтры, абласным горадзе. Таму і праца іх падобная на подзвіг. Масавы зацэйнік — гэта са сферы паслярэвалюцыйнага абслугоўвання. Чалавек, які адраджае нацыянальную традыцыю, захоўвае і мацуе народную спадчыну — са сферы сённяшняй культуры. Гэта ён забяспечвае працэс функцыянальна-структурных пераўтварэнняў у дзейнасці ўстаноў культуры, шукае шляхі да паляпшэння зместу і форм сацыякультурнай дзейнасці насельніцтва ў адпаведнасці з сучаснымі патрэбамі, садзейнічае вырашэнню розных сацыяльных праблем сучаснага грамадства.

Казалі пра гэта, але нагадаю яшчэ. У СДК вёскі Юрашкікі вісіць плакат, напісаны рукой клубнага кіраўніка: "Наша праца — наша шчасце". Напэўна, працуюць у сферы культуры і людзі, якія думваюць інакш. У адваротным выпадку не было б патрэбы ў гэтым артыкуле.

### ПРА АЎТАРЫТЭТ

Што можа работнік культуры? Пераканаць на асабістым прыкладзе і стварыць такое культурнае асяроддзе, што любіць з нас адчуе творчую патрэбу пакінуць след на зямлі. Ці не ў гэтым шчасце чалавек і сэнс ягонага жыцця? Інакш кажучы, прафесія работніка культуры — шчаслівая. Аднак не. Штосьці канцы з канцамі не сыходзяцца. Глядзіце, як вы самі пазіцыянуеце сябе: "Мы сціплыя". І вам вераць. І чакаюць ад вас толькі забавак ды толькі строгага выканання заданняў, якія прыйшлі зверху, і руцінных справах з любой нагоды. На гэтай глебе, згадайце, колькі адмоўных кінаобразуў работнікаў культуры ўзніклі! Адзін толькі дырэктар палача культуры Агурцоў з разанаўскай "Карнавальнай ночы" чаго варты! Згадаюцца яшчэ зафармалізаваныя ў творчых памкненнях культмасавікі з

Вакол кожнай такой асобы фарміруецца культурнае асяроддзе. Кінаакцёр гуртуе вакол сябе глядача? Безумоўна, бо дбае пра папулярнасць, аўтарытэт і сам ладзіць творчыя сустрэчы, ініцыюе фестывалі, канцэрты і прэс-канферэнцыі! Таму работнік культуры, які сядзіць у сваім кабінце, перакладае на сталі старыя буклеты і чакае наведвальніка, не мае будучыні. Ды ён і не работнік культуры, а стыт. І не пра шчасце тут трэба казаць, а пра асабісты дыскамфорт. Пра камфортнасць для спажываючай культуры гаварыць у такім разе не выпадае.

Яшчэ адзін нюанс карпаратыўнасці. Алена Макарава лічыць, што важкі вынік сёння рэальны пры аб'яднанні ўсіх сіл культурнай сферы. І любое мерапрыемства бібліятэкары, клубныя ды музейныя работнікі павінны ладзіць разам. Менавіта пры такім падыходзе да справы да іх далучыцца астатняя інтэлігенцыя вёскі, райцэнтра: настаўнікі, урачы, служачыя. Імідж сферы пры гэтым толькі ўмацоўваецца.

### ПРА РАСКРЫЦЦЁ АСОБЫ

Вернемся да таго, што аснова любой праграмы — еднасць

кручымым творчым шляху, як іх выпраўляла. А ўслед за культурнікамі героямі такіх акцый стануць і ўсе сацыяльныя партнёры: урачы, настаўнікі, інжынеры, аграномы, прадпрыемальнікі і гэтак далей. Шоу-бізнес аб'яднаны эканамічнымі складнікамі, а сацыяльна-культурная дзейнасць — культуралагічнай тэрыторыяй. І вельмі важным падзея агульнае разуменне, што мы "робім" культуру тут і цяпер, што бібліятэка пры гэтым не канфіліктуе з домам культуры, а музей — з цэнтрам рамёстваў. Толькі ў такіх абставінах мы — разам. І на дзень бібліятэка да калег абавязкова прыйдуць з

# Не асабістая сціпласць, а прафесійнае лідарства!

*Усвядомце: вы прыйшлі, каб змяніць жыццё*



мастацкіх стужак "Мая рыбацкая" і "З жыцця тых, хто адпачывае". Не знойдзеце станючых вобразаў сваіх калег і ў нашай літаратуры.

Дык што, работнік культуры аўтаматычна не трапіла ў лік рамонтных герояў? Катэгарычна не жадаю пагадзіцца. І гэта не філасофскія развагі, а вынікі навуковага аналізу той сітуацыі, якая склалася на сёння ў рэгіянальнай культуры. Культурганізатар — архаізм. Сённяшнія работнікі сферы — аніматары, сацыяльныя педагогі, прамоўтары, канцэртныя агенты, арт-менеджары... А любая ўстанова гэтай сферы забяспечвае асваенне, захаванне, стварэнне і распаўсюджванне культурных каштоўнасцяў. І ў такім выпадку кожны з вас, сцвярджае Алена Макарава, — лідар культурных працэсаў. Прыйшоў ужо час назваць клубніка ды бібліятэкара суб'ектам гэтых працэсаў. Выбар паслуг цяпер — неймаверны. Іх прапаўваюць інтэрнэт, канцэртныя агенствы, прыватныя структуры. І работнікі культуры не можа не ўсведамляць маштабы сваёй місіі.

### ПРА КАРПАРАТЫЎНАСЦЬ

Прышоў на працу малады спецыяліст. Тут усё зразумела: ён знаёміцца з сацыяльным пашпартам дадзенай мясцовасці і пачынае працаваць аўтарытэт. Яму дапамагае старэйшы таварыш па працы. А як быць з тым, хто адпрацаваў усё жыццё, скажам, кіраўніком народнага тэатра і збіраецца на пенсію? Ён нарадзіў і паставіў на ногі сваё "дзіця", пералаў справу маладому, заслужыў аўтарытэт у высокім узроўні. І тут вельмі важна пры жыцці аддаць ветэрану належнае. Мы можам гэта зрабіць годна? Не заўжды. Доказ таму — пастаянныя лісты і тэлефанаванні ў рэдакцыю, змест якіх прыблізна адзін: адправілі на пенсію і нават "дзякуй" як след не сказалі. У такім выпадку карпаратыўнасць суніць і збіраецца трываласць і буйе крыўда.

Яшчэ адна памылка пры зносінах з ветэранамі воль якая. Алена Макарава пераканана, што мы выкарыстоўваем іх як сродак выхавання. А ветэран — не сродак, ён — мэта, рэальны герой, якому трэба аддаць належнае.

фактаў жыцця і фактаў мастацтва. Інакш кажучы, асоба мастацтва, культуры павінна быць у цэнтры мерапрыемства. Святлана Майсейчук тлумачыць, што самая прыдатная тут — асоба самога работніка культуры. А я зноў апелую да рэдакцыйнай пошты. Письмы пра работнікаў культуры самі работнікі культуры пішучы па нейкім трафарэце (як прадстаўленне да ўзнагароды), нешкікава і не кранальна. Мы самі сябе не паважаем і карпаратыўны дух еднасці — толькі прыгожае словазлучэнне?

Магчымую крыгтыку прымаю і ў свой адрас. Нарыс ці замалёўка пра музейшчыка, бібліятэкара, рамесніка, клубніка — рэдкія госці на нашых старонках. З той жа прычыны: пісаць іх, каб вобраз раскрыць ды не сфальшывіць, вельмі цяжка. Але мы, журналісты, пастарамся, каб расповеды пра работнікаў культуры сталі на нашых старонках рэгулярнымі ды ёмістымі.

### ПРА ПАКЛІКАНАСЦЬ

Мы прыйшлі да высновы, што работнік культуры — чалавек дзяржаўнай культурнай палітыкі, яе суб'ект. Ягоны абавязак — прымаць меры, каб жыццё кожнага было напоўнена падзеямі і эмоцыямі, каб людзі не вініліся сябе адчуваць, а людзьмі зваліся.

Прэзентацыя асобы ў культурным асяроддзі — працэс доўгатэрміновы і ў плане піяру работнікаў культуры вельмі эфектыўны. Нагадаю, не для "выпячвання", а дзеля канстатацыі прафесійнага гонару. І героямі такіх творчых сустрэч, як мне падаецца, павінны стаць не лепшыя з лепшых культурработнікі, а ўсе яны без выключэння. Уяўляеце вечарыну, на якой, да прыкладу, пра кіраўніка вакальнага ансамбля раскажываюць не толькі калегі, але і суседзі, сябры, сваякі і родзічы? І паступова становіцца зразумела, як і для чаго асоба гэтая прыйшла ў прафесію, што паспела зрабіць, якія памылкі мела на па-

віншаваннямі клубніка і музейшчыкі. І — наадварот.

### ПРА ЗААРГАНІЗАВАНАСЦЬ

Так, бязмежная арганізацыйная практыка не можа не стаць. А чалавек пачобны не ўсведамляе, колькі высілкаў вымагае арганізацыя, скажам, канцэрта. Узгадненні, дамовы, кантакты... Гэтае нябачнае для многіх закуліссе таксама павінна стаць "празыстым". Каб не казалі ў чыноўніцкіх кабінетах: "А нічога не робяць гэтыя работнікі культуры!" І яшчэ адна рэкаментарыўны дух еднасці — толькі прыгожае словазлучэнне? Нават у канцэртным канферансе павінен гучаць не афішыэз, а самае сяброўскае стаўленне да землёўка пра музейшчыка, бібліятэкара, рамесніка, клубніка — рэдкія госці на нашых старонках. А мы ўсё спрабем капіраваць нейкія афішыяны, бездасрэчны выступленні, дзе музыка — фанарманная, а замест эмоцыяў — пафас.

Мікалай Каралёў увогуле імкнецца палатаць стэрэатыпы. Маўляў, работнік культуры — менаджар, ён не павінен выходзіць, ён павінен стварыць умовы для самаразвіцця чалавек, прыцягваючы да справы носьбітаў культуры і даводзячы, што ўсе гэтыя дзеянні скіраваны на карысць соцыума, на стварэнне культурнай палітыкі ў дадзеным рэгіёне. І тут кожная структура рэгіёна, нават далёкая ад культуры, павінна працаваць менавіта на гэтую палітыку. А работнік культуры — галоўны каардынатар, ініцыятар і завадатар. Таму гаворка менавіта пра сферу культуры, а не пра яе інфраструктуру.

### ЗАМЕСТ ЗАКАНЧЭННЯ

Аўтар гэтых радкоў, вялікі ідэаліст, вельмі хацелі бы, каб дадзены артыкул вы, шануюныя работнікі культуры і падпісчыкі "К", перадалі для азнамлення кіраўніцтву вашага раёна ці вобласці. Мо што-небудзь і скранецца з месца. Мо пабалее заахочванняў і увагі. Мо паменее інфарктаў і гіпертанічных крызаў.

У культуры разбіраюцца ці не ўсе, але развіваюць яе толькі пакліканыя.



## КУЛЯ ЯК СУВЕНІР

Я ледзь не загінуў амаль адразу пасля нараджэння! Прычынай таму — пасада майго бацькі. Родам ён з Віцебшчыны, да вайны працаваў дырэктарам школы, потым на фронце. Быў паранены, стаў інвалідам і з ампутаванай нагой апынуўся ў Сібіры, стаўшы інспектарам вайсковых вучэльняў. Нейкім дзіўным чынам там яго ашлукаў Панамарэнка, якому былі вельмі патрэбны мясцовыя кадры для аднаўлення сістэмы кіравання ў толькі што вызваленай БССР. І бацька стаў сакратаром Лідскага райкама партыі. А часы тады самі ведаць былі якія — асабліва ў Заходняй Беларусі, дзе актыўна дзейнічалі групы Арміі Краўвай. Яны палявалі не толькі на саміх савецкіх работнікаў, але часцяком і на іх сямейнікаў.

У Лідзе мы пасяліліся ў старой камянічцы для замкавай брамы — яна і дасюль захавалася. І вось, неўзабаве пасля таго, як мяне прывеслі з раддому, быў арганізаваны тэракт. Стралілі з кулямёта, усталяванага непасрэдна на замкавыя мury. На шчасце, чарга прайшла міма. Потым, ужо праз ладны час, бацька падараваў мне кулю, якая магла ў мяне патрапіць. Недзе яна і пасюль у мяне захоўваецца.

## НЯСПЫННЫ ВУЧАНЬ

Прызнанне ў прафесіі прыйшло да мяне вельмі рана. Ужо ў 8 класе я быў юнкарам, публікаваўся ў “Пянерскай праўдзе”, перамагаў у міжнародных конкурсах. Адным словам, зорка мясцовага маштабу. Але гэта не перашкаджала мне паўсячасна вучыцца. Ды і потым я ніколі не саромеўся гэта рабіць.

Я вучыўся ў Юрыя Сяргеевіча Іванова, які ўжо ў гады маёй маладосці быў знымым профі. Яшчэ ў студэнцкія гады часта наведваўся ў “Советскую Белоруссию”, дзе працаваў фатографам легендарны Леў Уладзіміравіч Папковіч. На журфаку вучыўся ў Ефрасінні Леанідаўны Бондаравы. Яна цягла нас на здымкі ў кінастудыю, аднакуль здабывала нам запрашалынікі ў Дом кіно ў Чырвоным касцёле, дзе тады паказвалі Феліні ды Антаніні. Там ледзь не натоўпы стаялі перад дзвярыма ў спалазе на лішні білетшкі, а мы, студэнты, горда рушылі паўз іх унутр. Дасюль за гэта ўдзячны сваёй выкладчыцы: унікальная на той час магчымасць спрычыніцца да шэдэўраў кіно моцна паўплывала на маё святадчуванне.

У каго яшчэ я вучыўся? Ды ўсіх настаўнікаў і не пералі-

Такім людзям, як Аляксандр ЛАСМІНСКІ, помнікі жыцці не патрэбны — хача ставіць іх даўно ёсць за што. Такіх асобаў цяжка ўявіць застылымі ў пафаснай позе з ганарліва ўзнятай галавой і фанабэрліва-паучальным позіркам. Яны заўсёды ў руху, поўныя непадробнага дзіцячага імпульсу і захаплення ад жыцця. Гродзенскі фатограф, тэлевізійшчык, старшыня фотаклубу “Гродна”, які сёлета адсвяткаваў сваё 45-годдзе, шматгадовы старшыня камісіі па культуры і адукацыі гарвыканкама (які, здаецца, і па сёння выконвае свае функцыі, толькі ўжо на грамадскіх пачатках)... Да гэтых вядомых іпастасяў шматграннай асобы варта дадаць і некаторыя малавядомыя факты яго жыцця, а таксама і мары ды перспектывы.

Ілья СВІРЫН

# Чалавек з фотаапаратам



Шлюз Нямнова да рэканструкцыі (1998 год).

чыць. Напрыклад, легендарны Антанас Суткус. Я карыстаўся з любой магчымасці запрасіць яго ў Гродна, і ён даў магчымасць жыхарам горада пазнаёміцца з усімі шэдэўрамі літоўскай фатографіі. Стасункі з майстрам сталі для мяне велізарнай школай. Нават стэль запрашалыніку на свае выставы мы пазычылі ў літоўцаў. А таксама і стэль іх арганізацыі. Прыкладам, з’явілася завядзёнка пісьмова адказваць кожнаму, хто даслаў свае работы — нават калі адказ алмоўны, бо журы было строгім. На паштовыя выдаткі ў нас сыходзілі вільзныя сумы, але затое пакрыўджаных не было. Бо аўтарытэт і давер лёгка страціць ды цяжка заваяваць.

## БАМ МАІМІ ВАЧЫМА

Сакратар па ідэалогіі ЦК ЛКСМБ Уладзімір Ягораў быў чалавекам імпульсным, ініцыятыўным. Кожны год яго стараннямі ладзіліся семінары творчай моладзі, дзе збіраліся аднагоды самых розных прафесій: музыканты, артысты, паэты... Шкада, што цяпер такіх ужо не праводзіцца. На адным семінары я “засяпіўся”, зрабіўшы насценгазету. І вось, выклікаў мяне неяк Ягораў у Мінск.

А тады акурат БАМ быў абвешчаны ўсеагульнай будоўляй, і трэба было накіраваць туды беларускага журналіста. Мяне пасылаць атрымлівалася танней: я быў “тры-

ў адным”, мог і тэкст напісаць, і фота зрабіць. Яшчэ невялічкую кінакамеру мне на шыю навесілі. Напрузілі тэхнікai так, што ледзь мог падняць. І з першым беларускім камсамольскім атрадам вырушыў я ў доўгую камандзіроўку — ажыно на паўтара месціш. Увесь гэты час, па сутнасці, адчуваў сябе ў скуры будаўнікоў: мой побыт мала адрозніваўся ад іхняга. Дыктавала па тэлефоне інфармацыю, і яна тут жа з’яўлялася ў “Знаменцы” і “Чырвоныцы”.

Па вяртанні хацеў быў пайсці ў заслужаны адпачынак, але Ягораў мяне зноў выклікаў: для пленума ЦК ЛКСМБ трэба хуценька падрыхтаваць выставу “Беларусы на БАМ”, прычым адкрываць яе будзе сам Пётр Міронавіч! На ўсё жыццё запомніў змыслку Машэрава, добраю і зчыліваю. Напрыканцы маёй экскурсіі ён паціснуў мне руку ды падзякаваў: вашымі вачыма мы цяпер бачым, што і як адбываецца на гэтай будоўлі.

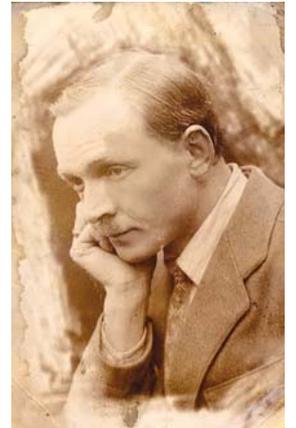
## ВЫХАД НА КАНАЛ

Недзе напрыканцы 1970-ых мне ўпершыню давялося выехаць за мяжу. Гэта быў усяго толькі Бела-ластак, ад якога да Гродна нейкая сотня кіламетраў, але ўражанняў у савецкага чалавека з’явілася прорыва. Мы кантактавалі з мясцовымі фатографамі (а тыя кантакты, між іншым, актыўныя і дасюль), і менавіта яны нас запрасілі на пленэр ды сустрэлі як родных.

Што з убачанага мяне здзівіла? Ужо тады ў Польшчы зараблялі на паветры — у сэнсе, паветры чыстым. Турысты ахвотна наведвалі не якіясьці звышцікавосткі, а проста прыгожыя і ціхія мясціны. Нам гэта здавалася нечым неверагодным. У адзін пагодны дзень калегі зладзілі для нас экскурсію па Аўгустоўскім канале. Там я даведаўся, што яго частка, аказваецца, праходзіць і па нашай тэрыторыі.

Вы не паверыце, але тады гэта стала неспадзяванкай нават для гродзенца! Дый не дзіва: яшчэ ў

Выстава “Беларусі прысвячаецца...” у Нацыянальным гістарычным музеі стала для мінчан яшчэ адной магчымасцю адкрыць для сябе падзабытае імя фатографа Льва Дашкевіча. Кроп-кай адліку для стварэння фатаграфічнай экспазіцыі былі два 135-годдзі: самога аўтара і Янкі Купалы. Аднагодкаў лучыла доўгае сяброўства.



Знакамітае фота Янкі Купалы, зробленае Львом Дашкевічам у 1923 годзе.

Леў Дашкевіч — фатограф, які валодаў многімі ручнымі, “высакароднымі”, як кажуць прафесіяналы, тэхнікамі друку. Выкладчык прыродазнаўчых дысцыплін, мінчанін. Вучыўся ў Мінску, Вільні, Варшаве, Дыжоне і Парыжы, жыў і працаваў не толькі ў Еўропе, але і на Каўказе.

Нацыянальны гістарычны музей валодае найбольш поўным зборам здымкаў Льва Дашкевіча — каля 125 адзінак. Што адметна, яшчэ ў канцы 1990-х супрацоўнікі не ведалі, чые гэта фатаграфіі — яны захоўваліся ў розных канвертах.

У 1990-м годзе — за год да яго смерці — я пачуў ад свайго земляка такія словы: “Ні адзін літаратурны крытык не змог раскрыць сутнасць маёй творчасці! Ніхто з іх не заўважыў, што я ўсё жыццё ў сваіх шматлікіх творах змагаўся за культуру нашых сучаснікаў і асабліва за культуру паводзін чалавека”.

Бадай ніхто з беларускіх пісьменнікаў так часта не выступаў перад школьнікамі і студэнтамі ВНУ, перад чытачамі з розных рэгіёнаў Беларусі. Вось перада мной газета “Літаратура і мастацтва” за 7 лютага 1961 года, дзе змешчана карэспандэнцыя А. Мацьчэвіча “Сустрача з пісьменнікамі”, у якой паведламяецца, што ў Дубровенскім раённым Доме культуры адбылася сустрэча Янкі Скрыгана і Міхаса Скрыпкі з вучнямі школ горада. У гэты ж дзень госці прынялі ўдзел у чаровых занятках мясцовага “Універсітэта культуры” — так называліся курсы павышэння кваліфікацыі.

Праз некалькі дзён пасля той вандроўкі я сустрэўся ў Мінску з Міхасём Аляксандравічам. Ён згадваў пра выпадак, які карэспандэнт не адзначыў. Адзін з удзельнікаў семінара задаў яму пытанне:

Удакладненне іх аўтарства за- патрабавала нямаля высілкаў. Актыўная і плённая праца вялася і пасля першай выставы Льва Дашкевіча ў 2002 годзе, якая, па сутнасці, стала адкрыццём гэтага імя для сучаснага гледача.

У мінулым годзе ізраільскія спецыялісты рэканструявалі 40 здымкаў фатографі. Гэты змястоўны дакументаль-

нуў выставіць каля 100 святлоадчувальных арыгіналаў, якія захоўваюць належны ў асаблі- вых умовах.

У сучасным крытычным дыскурсе праца з архівам разглядаецца вельмі разнастайна: не толькі як папаўненне акадэмічнага “складу” фактаў, але і як абарона грамадскай памяці аб гістарычных эпохах і лакальных кантэкстах,

## Аднагодак Купалы

ны збор пра Беларусь міжва- еннага перыяду ўжо паказалі ў Ерусаліме, Мінску, Львове, Астане. У калекцыю патрапілі яркае тры кадры, дзеля якіх у 1923 годзе Дашкевіч выправіўся ў першую беларускую этнаграфічную экспедыцыю, каб для Маскоўскай выставы сабраць візуальныя дакумен- ты аб занятках, традыцыйным побыце, вонкавым выглядзе беларусаў. І вось, да 135-год- дзя Дашкевіча музей рызык-

як рэсурс для абмену ідэямі або матэрыял для мастацкіх практык, для навуковай інтэр- прэтацыі раз’яднаных крыніц. І ўсё гэта — папулярызатыя гісторыі для шырокага кола.

Якую ж спадчыну пакінуў нам Леў Урбанавіч Дашкевіч? Яго фатаграфія вельмі пэўная: вось залы Беларускага дзяр- жаўнага музея ў 1923 годзе, яго інтэр’еры і фасад, вось гарад- ская і сельская пейзажы, вось жанравыя кадры — напрык-



лад, у майстэрні краўца. Вось так выглядаў палац Тышкеві- чаў у Лагойску ў тым самым 1923 годзе. Вось мінскае замчышча. Вось партрэт Язэпа Драздовіча. Вось калектыўныя фота, якія адлюстроўваюць тэма і іншыя сацыяльныя групы — служачых, сялян, дзяцей, жанчын у полі...

Нарэшце, знакаміты парт- рэт жонкі аўтара Зінаіды Ануфрыеўны — гімн фатаг- рафічнай рамантыцы. Першы здымак зроблены ў Ерване недзе ў 1912 — 1913 гадах. Ка- лі ў юнацтве вочы мадэлі былі прыплюшчаны, дык які ж сумленны і моцны яе погляд на другім фота! Ён нібы ад- люстроўвае перажытую эпо- ху. Кадр зроблены ў Маскве ўжо ў 1950-я, калі аўтару за- ставалася ўсяго некалькі га- доў жыцця.

Асобны раздзел выставы прысвечаны сяброўству Да- шкевіча і Купалы. Ёсць тут і ці не самае вядомае фота Пес- няра, зробленае ў 1923 годзе. Паэт быў у панурым настроі, здымка катэгорычна не скла- далася. Дашкевіч ніяк не мог дапамагчы сябру расслабі-



Найбольш поўным зборам здымкаў Льва Дашкевіча валодае Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь.

юбіляраў — гэта газеты “Са- вецкая Беларусь” 1925 года выдання з афіцыйным парт- рэтам Купалы, які выканаў таксама Дашкевіч — з розні- цай усяго ў год, да юбілею лі- таратурнай дзейнасці. Вобраз атрымаўся вельмі халодным.

Па словах дырэктара музея Алены Ляшковіч, не менш, чым дата нараджэння, нашых герояў родняць 1920-я гады. Яны патрапілі пад рэпрэсіі па адной справе — аб міфчным “Саюзе вызвалення Белару- сі”. Быў у іх адносінах і значна больш пазітыўны эпізод — су- працоўніцтва ў складзе наву- кова-тэрміналагічнай камі- сіі. Таму ідэя куратара Надзеі Саўчанка аб’яднаць у адной выставе двух дзеячаў культу- ры, даследаваць іх агульнае асяроддзе — безумоўна, ціка- вая і творчая.

Любоў ГАУРЫЛЮК, арт-журналіст



## Ён усё жыццё змагаўся з хамствам

26 лістапада — 110-годдзе з дня нараджэння выдатнага майстра сатыры і гумару Міхася Скрыпкі

“Чаму беларуская культура ў па- раўнанні з іншымі такая бедная? Нам амаль няма чым ганарыцца!” — Не ведаю, што на мяне най- шло, — прызнаўся Міхась Скрып- ка. — Я трохі расхваляваўся, а потым прачтаў кароткую лек- цыю аб Франціску Скарыне, класіках беларускай літаратуры, беларускіх мастаках і музыкантах, рэжысёрах і акцёрах... Нават пра батлейкі згадаў! У выніку, слухач універсітэта культуры, які залаў гэта пытанне, усклікнуў: “До- сыць! Вы мяне пераканалі!”

Асабліва часта выязджаў Скрыпка для сустрэч з чытачамі розных рэгіёнаў нашай рэспублікі ў 1965 — 1971 гадах, калі працаваў намеснікам дырэктара бюро пра- паганды мастацкай літаратуры Саюза пісьменнікаў БССР. Тады творцы рэгулярна выступалі на прадырмействах, у дзяржаўных і ў навукальных устаноўках.

Міхась Скрыпка мне вельмі хваліў за яго ўменне прапаган- даваць беларускую культуру сам

аўтар папулярнай песні “Бывай- це здаровы, жывіце багата” Адам Русак. Сатырык нярэдка здзіўляў не толькі слухачоў, але сваіх калег зрудлівымі і арыгінальнымі пачу- ццём гумару. І маля хто ведаў, што гэты ўсмішлівы чалавек — па ад- укацый настаўнік — падчас вайны спазнаў нямаля выпрабаванняў.

У гады акупацыі Міхась Скрыпка стаў падпольшчыкам, выконваў розныя заданні каман- дзіра Клічэўскага партызанскага атрада І. З. Ізоха. У верасні 1942 года ён параненым быў схоплены немцамі. Неаднаразова спрабаваў уцячы, і ў 1944 годзе яму нарош- це ўдалося далучыцца да сваіх. Да канца вайны Міхась Аляксандра- віч служыў у органах СМЕРШа і займаўся рэпатрыяцыйнай савецкіх людзей з вызваленых Чырвонай арміяй тэрыторый. У жніўні 1945 года ён прывёз у Асіповічы рэпа- ртыянтаў і застаўся на радзіме.

Затым ізноў былі гады настаў- ніцтва. Скрыпка выкладаў руску- ю і беларускую мову і літаратуру

ў сярэдніх школах Асіповіцкага і Пухавіцкага раёнаў. І адначасова стаў пісаць вершы, набываючы вядомасць як трапны сатырык.

У 1958 годзе выхадзіць у свет кніжка Міхася Скрыпкі “Сатыра і гумар”, а ў 1959-м — апавяданні і гумарэскі пад назвай “Мая хата не з краю”. Незаўважанымі аў- та не прайшлі. У манаграфіі аўта- рытэчнага літаратурнага крыты- ка Якава Гярдзевіча “Літаратура і жыццё народа” (1960) ёсць такія радкі: “Многія гумарысты пісалі пра сумныя і павярхоўныя п’есы, тэатральныя пастаноўкі, з якіх гледачы ўцякаюць, не дасядаю- шы да палавіны. Тэма, здаецца, настолькі не свежая, што як ты ні паварочвай, цяжка дамагчы- ся, каб яна загучала па-новаму. Скрыпка знайшоў, аднак, свой гумарыстычны паварот, і мы ахвотна смяёмся з недарэкі-аўта- ра, які пасля другой дзеі спаў як пшаніцу прадаўшы і ў сонных марах бачыў сябе лаўрэатам. Драматыргу здавалася, што вось-

вось пачуюцца гучныя воклічы: “Аўтара папросіць на сцэну!” За- мест гэтага ў парожняй зале яго раскатурхалі, каб сказаць: “Аўтара просіць... дахаты”.

Далей кнігі выходзілі адна за адной. Асаблівае месца ў творчас- ці Міхася Скрыпкі займае збор- нік фельетонаў, баек, гумарэсак, жартаў, сатырычных мініячур “Ад смеху не ўцячэш”, які вы- йшаў у свет у 1975 годзе. Сатыра і гумар паэта накіраваны супраць тых, хто нячысты на руку, хто жыць не па законах. Паказваючы розныя загані ў характарах лю- дзей праз павелічальнае шкло гратэска, выстаўляючы іх на ўсе- агульнае абсмеіванне, Скрыпка нібы абязбройвае зло і ўсталёў- вае тым высокія ідэалы, на якіх павінны выхоўвацца сучаснікі.

— Калі я бачу выдатныя да- сягненні беларускага народа ва ўсіх галінах культуры, то алчуваю гонар за сваіх сучаснікаў, асаблі- ва за таленавітых пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, акцёраў, рэжысёраў, — кажаў мне нежк сам аўтар. — Але адначасова не магу спакойна глядзець на п’яніч, на- ркаманаў, дзіўчат лёгкіх паводзіч і проста юнакоў-хамаяў.

Усё сваё доўгае жыццё Скрып- ка плённа працаваў. Напісаў сцэ- нарыі кароткаметражных тэ- лекамедый “Акадэмік” (1963), шэраг твораў для дзяцей, быў аўтарам вершаваных подлісаў да шматлікіх сатырычных плакатаў. На словы паэта М. Кузняшовым, М. Чуркіным і іншымі кампазіта- рамі былі створаныя песні.

У тая часы ўжо за адну Гана- ровую грамату Вярхоўнага Савета БССР прызначалі персанальную пенсію. Міхась Скрыпка быў уз- нагароджаны такой граматай двойчы! Дык чаму ж тады ён на- прыканцы жыцця скардзіўся, што яго творчасць была недацэ- неная?

Літаратурныя крытыкі таго ча- су не заўважылі, што вучань кла- сіка беларускай сатыры Кандрата Крапівы, які ведаў на памяць усе байкі свайго настаўніка, у тым лі- ку і забытыя Кандратам Кандра- тавічам, урэшце, без пераложы- ваньня, сам стаў класікам. І яму належыў уласны адметны гола- с.

Міхась Скрыпка не стала 8 кастрычніка 1991 года — на 84-м годзе жыцця. Ён пахаваны ў Асі- павічах. Думаецца, менавіта на малой радзіме і варта найперш ушанаваць яго памяць.

Эмануіл ЮФЭ, прафесар БДПУ імя М. Танка, доктар гістарычных навук

### МУЗЕЙ

#### НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.  
Тэл.: 327 45 62.

**Экспазіцыі:**

- "Мастацтва Беларусі ХІІ — ХІІІ стст.;"
- "Мастацтва Беларусі ХІХ — пач. ХХІ стст.;"
- "Мастацтва Беларусі ХХ — пач. ХХІ стст.;"
- "Мастацтва Расіі ХІІІ — пач. ХХ стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы ХІ — ХХ стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу ХІІІ — ХХ стст.;"

**Выставы:**

- Выстава "Напалеон Орда. Ілюстраваная энцыклапедыя краіны" — да 3 снежня.
- Выстава "Эрнст Барлах — Кетэ Кольцэ. Пераадоўваючы існаванне" — да 3 снежня.
- Юбілейная выстава "Ленін 17", прымаркаваная да 100-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі — да 12 снежня.
- Выстава "Скарбы Старажытнага Егіпта" — да 10 снежня.
- Выстава твораў жывапісу Міхаіла Рагалеўскага (1932 — 2010) "Песня жыцця" — да 17 снежня.
- Выстава "Мастацтва на мадаў Валікага ступы" (у рамках праекта "Шэсце Залатога чалавека па музеех свету") — з 2 да 28 снежня.
- Выстава "Магія старых фатаграфіяў".

#### Філіялы музея

#### МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОУ ІХІ СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

**Пастаянныя экспазіцыі:**

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"
- "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча"
- "Сядзібны партрэт ХІІІ — сяр. ХІХ стст."
- Выстава фотаздымкаў Паўла Валынціна "Жыццё ў кадры" — да 15 снежня.
- Выстава моды і аксесуараў эпохі Рамантызму з калекцыі Ігара Сурмачускага "І паланэз пацэць пара" — да 13 студзеня 2018-га.

#### МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА У В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.

#### НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

**Экспазіцыі:**

- Аб'юнейная экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь ХІІ — ХІІІ стст.", "Беларусь ХІХ — пачаткі ХХ стст.", "Беларусь ХХ стст.;"
- Бестэрмінавая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.

### ТЭАТРЫ

#### НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЭТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 25 лістапада — "Макбет" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Вердзі.
- 26 — "Дзягілей-Гала" (творчы вечар народнага арыста Расіі Андрэя Ліпы). Пачатак а 18-й.
- 28 — "Турандот" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пуччыні. У партыі Калафа — Ахмед Агадзі (Марынін тэатр).
- 29 — "Ор і Ора" (балет у 2-х дзеях) М.Крылова. Прэм'ера.
- 29 — Канцэрт "Шэдэўры опернай класікі". Камерная зала імя Л.П.Александроваўскага. Пачатак у 19.30.
- 30 — "Яўген Анегін" (опера

- Аўтарскі праект Ахрэма Белаброўка **ВКЛ3D**.
- Акцыя "Воляе п'яніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

**Выставы:**

- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
- Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
- Выстава твораў Наталлі Табушавай "У свеце людзей" — да 3 снежня.
- Выстава "Моднае стагоддзе" (гістарычныя касцюмы з прыватнай калекцыі Аляксандра Васільева) — да 10 студзеня 2018-га.
- Фотавыстава "Храмы Віцебшчыны" (у рамках экспазіцыі "Беларусь: адраджэнне духоўнасці") — у музейнай прасторы "Галерэя".

#### Філіялы музея

#### ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП Г. МІНСК, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- **Абноўленая экспазіцыя**, прымаркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).
- Экспазіцыяны праект "Мінск 1917", прысвечаны гісторыі горада ў рэвалюцыйны 1917 год — да 14 студзеня 2018-га.

#### МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАВНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя.

#### МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

**Экспазіцыі:**

- "Геалогія і палеанталогія".
- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Выстава "Жывыя цмокі" — да 25 лютага 2018-га.
- Мінск, вул. Казіна, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
- Выстава "Сафары парк".
- Атракцый "Стужачны лабірынт".
- Атракцый "Лазерны квэст".

#### МУЗЕЙ ПІСТАРЫЧНАЙ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

**Пастаянныя экспазіцыі:**

- Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях;"
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — ХІХ стст.;"
- "Беларуская музычная культура ХХ ст.;"
- "Тэатральная культура Беларусі ХХ ст.;"
- Выстава "Валянцін Елізар'ёў. Балет — мастацтва душы" — з 28 лістапада да 28 снежня.

- ў 3-х дзеях) П.Чайкоўскага. У партыі Ленскага — Міхал Малафія (Украіна).
- 2 снежня — "Спартак" (балет у 3-х дзеях) А.Хачатуряна.

#### БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

**Гастролі Рускага драматычнага тэатра Літвы (Вільнюс)**

- 25 лістапада — "Вячэра прыдуркаў" (камедыя палажанню ў 2-х дзеях) Ф.Вэбера. Пачатак а 18-й.
- 26 — "Казка пра цара Салтана" (спектакль у 2-х дзеях для ўсёй сям'і) А.Пушкіна. Пачатак аб 11-й.
- 26 — "Метад Гронхальма" (спектакль-сумоўе ў адной дзее) Ж.Г.Ферэ. Пачатак а 18-й.

#### У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСІМНІКІХ КРОПКАХ

#### МАГАЗЫНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
- Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
- Праспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.

#### КІЁСКИ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
- Праспект Пераможаў, 5.
- Вуліца Рабкораўскага, 17.
- Праспект Незалежнасці, 168, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

#### ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Стараўленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Старая кухня" — да 7 студзеня 2018-га.
- Майстар-класы:
- Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы ацёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

#### МУЗЕЙ ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 4. Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава дызайнерскіх жаночых капляшоўкі і аксесуараў "Капляшошны вернісаж" — да 3 снежня.

#### БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

- Пастаянная экспазіцыя.

#### НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

**Палацавы ансамбль**

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава абрэзкавай мазаікі Маргарыты Котавай "Нясвіж. Бег стагоддзяў" — да 14 студзеня 2018-га.
- Выстава "Гарнітурная лялька і кабінетная бронзавая скульптура" з калекцыі Мікалая і Алены Байрачных — да 4 лютага 2018-га.
- Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейска, 1.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава твораў Дар'і Сумарова-Копач "Колеры натхнення" — да 20 снежня.
- Ратуша Вул. Савецкая, 3.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст "Выходкі старога захавальніка".

#### ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Караліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Сімвал незалежнай Беларусі: адраджэнне

#### Мірская замка

- Квэст "Вайна і Мір, альбо Таямніца дзюво скрын" — кожную пятніцу. Пачатак а 15-й.

#### ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

**Экспазіцыі:**

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Экспазіцыя "Склен" на сядзібе Якуба Коласа.
- Выстава графікі Настассі Вальс "Мір жанчыны ў літаратуры: ад Ліліт да Лаліты" (у межах міжнароднага літаратурнага праекта "Літаратурны глобус" да 135-годдзя з дня нараджэння Песняра).
- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатрызаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
- Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
- Акцыі:
- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей).
- Вшчаванне ад музея, фотасесія "У дзень высяля — у музей!".

#### ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

**Экспазіцыі:**

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".
- Выставачны праект-мемарыял "Странаныя абліччы" — да 7 снежня.

#### МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

**ГАРДАСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШАМАЛЁВА**

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

**Экспазіцыі:**

- "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шамалёва".
- Выстава жывапісу, графікі і скульптуры "Вечер Кастрычніч" — да 10 снежня.

#### МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

**Экспазіцыі:**

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.
- "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
- Выставачна-інтэрактыўны праект "Сустрэча з майстрам" — да 31 снежня.
- Выстава жывапісу Сілвы Лінарцэ (Латвія) "Адлюстраванне" — да 4 лютага 2018-га.

#### МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

**Экспазіцыі:**

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

#### МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.

- Пастаянная экспазіцыя.

#### ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

**Экспазіцыі:**

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. ХІХ — сяр. ХХ стст.

#### ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мэфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- "Сані і вазок; каліска б-рычка; карэта в-вураж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска ХІХ — пачатку ХХ стст.).
- Виртуальная гульні "Карэтны майстар".

#### ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мэфодзія, 6.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

#### АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ М'ЯСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва "Гарадскія патэрны" — да 10 снежня.

#### ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- "Музей крмыналістыкі".
- Выстава "Гомель

- і гамьяльчане напярэдадні і ў гады Першай сусветнай вайны" (выставачная зала).
- Выстава "Бітва маторай" (хол музея).

#### ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

**Пастаянныя экспазіцыі:**

- "Прырода Лідчыны".
- "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).

**Выставы:**

- Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашэра".
- "Вядзем пачатак мы ад Гедыміна...".
- Мемарыяльны пакой Валянціна Таўля.
- Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца ХІХ — пачатку ХХ стст."
- Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".
- Выстава "Вайны связчаныя старонкі".
- Выстава "Надзейны шчыт краіны".
- Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".
- Выстава "Жыве мая ліра нанова!".

#### ІЎЁЎСКИ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫ КУЛЬТУР

г. Іўе, вул. 17 верасня, 9. Тэл.: (8-01595) 2 68 96.

- Экспазіцыя "Пад адзіным небам праз стагоддзі" ("Карэннае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары").
- Выставы "Беларускія яўрэі", "Другая сусветная вайна".
- Выстава "Гэты дзівоўны школьны свет" (з уласнай калекцыі Івана Буйко).
- Прадстаўленні ляльчага тэатра "Батлейка".

#### НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл.: (8-01597) 2 14 70.

- Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
- Навагрудак, вул.Мінская, 64-66.
- Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супрацўлення на Навагрудчыне".

#### ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА У НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянныя выставы: "Свято кхуні Міцкевічаў", "Малюнкі сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і нагоды".

#### ГАЛЕРЭІ

- "УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.
- Выстава "Рабізна нябачных ніяў" — да 6 снежня.

#### ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10.

- Выстава "Скарыніна" — да 3 снежня.
- Паліграфічная мастацкая выстава "Горад" — да 3 снежня.

**УВАГА!**  
**ТУТ МАГЛА БЫЦЬ ВАША АФІША!**  
Звяртайцеся:  
+375 17 286 07 97,  
+375 17 334 57 41  
(факс)  
kultura@tut.by